

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

עליית יהודים להר-הבית

מוגש לוועדת המשנה של ועדת הפנים והגנת
הסביבה בנושא עליית יהודים להר-הבית

ו' בניסן תשע"ד
6 באפריל 2014

כתיבה: שירי ספקטור-בן ארי
אישור: שרון סופר, ראש צוות בכירה
עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240/1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

מסמך זה נכתב לבקשת ועדת המשנה של ועדת הפנים והגנת הסביבה בנושא עליית יהודים להר-הבית בראשותו של חבר הכנסת דוד צור.

בחלקו הראשון של המסמך תובא סקירה היסטורית, אשר תתמקד בסוגיות הקשורות בהסדרת עליית יהודים להר-הבית משנת 1967 ואילך. בחלקו השני של המסמך תובא סקירה של פסיקות בג"ץ בנושא זכות הגישה של יהודים להר-הבית, וכן בנושא זכות התפילה וזכות הפולחן בשטחו. בחלק האחרון תובא סקירה של שאילתות בכנסת אשר עסקו בנושא, משנת 1967.

יודגש כי על-פי בקשת הוועדה, המסמך מתמקד בהסדרים הנוגעים לעליית יהודים להר-הבית, ואינו עוסק בכלל הסוגיות הקשורות בהר-הבית, דוגמת בנייה וחפירות ארכיאולוגיות במתחם.

1. סקירה היסטורית

הר-הבית הוא מתחם מוקף חומה המשתרע על כ-144 דונם בדרום מזרח העיר העתיקה בירושלים, שהם כשישית משטחה. הר-הבית הוא מקום קדוש הן לדת היהודית והן לדת המוסלמית. קדושת ההר ליהודים נובעת ממקום משכנו של בית-המקדש על הר מוריה, ומכאן שמו בפי היהודים: "הר-הבית". על-פי היהדות, השכינה שוכנת בהר-הבית לנצח ובאופן קבוע. הר-הבית הוא המקום הקדוש ביותר בעולם עבור היהודים. בשל קדושתו הרבה אסרו רוב גדולי ההלכה כניסת יהודים לשטחו, מחשש לחילולו¹ (ראו הרחבה בנושא זה בהמשך).

הר-הבית נחשב מקום קדוש גם בעבור הדת המוסלמית, ומכונה בפי המוסלמים "אל-חרם אל-שריף" (המקום הקדוש הנעלה). זהו המקום השלישי בדרגת קדושתו עבור המוסלמים (אחרי אבן הכעבה בעיר מכה ומסגד קבר הנביא בעיר מדינה בערב הסעודית). על-פי האמונה המוסלמית, הנביא מוחמד נחת בהר-הבית בתום נסיעתו הלילית, רכוב על סוסו המעופף (אל-בוראק) ממכה ל"מסגד הקיצון" (אל-אקצא), ומשם עלה לשמים מן הסלע שבמבנה כיפת הסלע.

במלחמת העצמאות ב-1948 נחלקה ירושלים בין ישראל לבין ירדן. כמעט כל המקומות הקדושים לשלוש הדתות הגדולות מצויים בעיר העתיקה, ומשנת 1948 ועד יוני 1967 (מלחמת ששת הימים) הם היו בשלטון ירדן.

פרסומים וספרים רבים² מתארים את תחושת "ימות המשיח" שנבעה משחרור הכותל המערבי והר-הבית במלחמת ששת הימים. כמה ימים לאחר סיום המלחמה דיבר מוטה גור, אז מפקד חטיבה בצנחנים, לפני פקודיו במסדר חטיבתי שהתקיים בהר-הבית, ואמר: "כאשר נכבש הר-הבית על-ידי היוונים, שחררוהו המכבים. במחריבי הבית השני נלחמו הקנאים ובר-כוכבא. כאלפיים שנה היה הר-הבית אסור ליהודים, עד אשר באתם אתם, הצנחנים, והחזרתם אותו לחיק האומה"³.

¹ שמואל ברקוביץ, מה נורא המקום הזה – קדושה, פוליטיקה ומשפט בירושלים ובמקומות הקדושים בישראל, כרטא ירושלים, 2006, עמ' 13.

² לדוגמה, אמנון רמון, "מעבר לכותל: היחס להר הבית מצד מדינת ישראל והציבור היהודי לגווניו (1967–1999)", עמ' 113–142, בתוך: ריבונות האל והאדם – קדושה ומרכזיות פוליטית בהר הבית, בתוך: יצחק רייטר (עורך), מכון ירושלים לחקר ישראל, 2001; נדב שרגאי, הר המריבה – המאבק על הר הבית: יהודים ומוסלמים, דת ופוליטיקה, הוצאת כתר, 1995.

³ נדב שרגאי, הר המריבה – המאבק על הר הבית: יהודים ומוסלמים, דת ופוליטיקה, הוצאת כתר, 1995, עמ' 21.

מול התחושות שמתוארות לעיל, מובאת בספרות גישתו של שר הביטחון דאז משה דיין. בביקורו הראשון בהר-הבית, שעות לאחר כיבושו, הורה משה דיין להוריד את דגל ישראל שהניפו חיילי חטיבת הצנחנים מעל כיפת הסלע. לימים כתב דיין, "אם יש דבר שאיננו צריכים לעשות בירושלים, הרי זה להניף דגלים ישראלים על מסגד עומר ועל קבר ישו". בנוסף, הורה דיין לפנות את פלוגת הצנחנים שנערכה לשהות באופן קבוע בחלקו הצפוני של הר-הבית.

הסדר הסטטוס קוו בהר-הבית – יוני 1967

עשרה ימים לאחר כיבוש הר-הבית הסתיים תהליך גיבוש הסטטוס קוו החדש במקום. משה דיין החליט להשאיר את הר-הבית ואת ניהולו בידי הווקף המוסלמי אולם עמד על כך שיהודים יוכלו לבקר בהר-הבית ללא הגבלה, שלא כפי שהיה נהוג בתקופה הירדנית.⁴ על-פי מאמרו של אמנון רמון, הסטטוס קוו החדש שיצר משה דיין נועד לנטרל במידת האפשר את הפן הדתי מהסכסוך הישראלי-ערבי. הוא האמין שהשארית ניהולו של הר-הבית בידי הרשויות המוסלמיות ימנע התקוממות בשטחי יהודה ושומרון ובארצות המוסלמיות האחרות, ויקל את ההסתגלות לשליטה הישראלית. בפגישה שנערכה ב-17 ביוני 1967 בין משה דיין למנהיגים המוסלמים במסגד אל-אקצא, תיאר דיין את הסטטוס קוו החדש בהר-הבית. בין השאר ציין כי חיילי צה"ל יפנו את חצר מסגד אל-אקצא וישהו מחוצה לה. הממשל הישראלי יהיה מופקד על הביטחון הכולל אולם לא יתערב בשמירה הפנימית בהר. נוסף על כך אמר דיין שיהודים לא יוכלו להתפלל על ההר, אולם הם יוכלו לבקר בו ללא הגבלה.⁵ על-פי מאמרו של רמון, עמדתו של דיין ושל רוב חברי הממשלה הייתה כי הכותל המערבי נועד להיות אתר הפולחן המרכזי ליהודים, ואילו הר-הבית צריך להישאר אתר פולחן מוסלמי המנוהל על-ידי הרשויות המוסלמיות, אשר ליהודים זכות מלאה לבקר בו.⁶

החלטת ועדת השרים לענייני המקומות הקדושים (מס' 761) – 16 באוגוסט 1967

הסדר הסטטוס קוו שלעיל, אשר יצר שר הביטחון דיין, לא הובא לדיון ואישור בממשלה. ב-15 באוגוסט 1967 ארגן הרב הצבאי הראשי דאז, הרב שלמה גורן, תפילה המונית על הר-הבית לרגל ט' באב, ובעקבותיה פרצו הפגנות ומחאות של ערבים. בשל כך, הובא הנושא לדיון בוועדת השרים לשמירה על המקומות הקדושים ב-16 באוגוסט 1967. עמדתו של דיין לקראת הדיון הייתה כי אין לסטות מההסדר שקבע ב-17 ביוני ותואר לעיל, וכי הקצאת שטח תפילה ליהודים בקרבת המסגדים תיצור מעמסה ביטחונית חמורה על גורמי האכיפה השונים.⁷

ועדת השרים לא קיבלה החלטה מפורשת האוסרת תפילת יהודים בהר-הבית. הוועדה החליטה להודיע לרב גורן כי עליו להפסיק את פעילותו על הר-הבית, ובין השאר את ארגון התפילות בו. נוסף על כך החליטה הוועדה כי כוחות הביטחון יפנו מתפללים מהר-הבית לכותל המערבי.

⁴ אמנון רמון, "מעבר לכותל: היחס להר הבית מצד מדינת ישראל והציבור היהודי לגווניו (1967–1999)", בתוך: **ריבונות האל והאדם – קדושה ומרכזיות פוליטית בהר הבית**, יצחק רייטר (עורך) מכון ירושלים לחקר ישראל, 2001, עמ' 113–142.

⁵ שם, עמ' 114.

⁶ שם, עמ' 115.

⁷ שם, עמ' 116.

להלן מובאת החלטת ועדת השרים כלשונה (פרוטוקול ישיבת השרים והחלטת הוועדה מצורפים כנספח למסמך זה):

לאחר דיון בהצעות השונות לגבי הר-הבית מחליטים:

- א. "הוועדה מטילה על היו"ר להיפגש עם האלוף הרב גורן ולהודיע לו כי עליו להפסיק את ארגון התפילות, מדידות וכדומה על הר-הבית;
- ב. שר הביטחון מתבקש להורות לרמטכ"ל להזמין אליו את האלוף הרב גורן ולהורות לו להימנע מכל פעולה הקשורה בארגון תפילות, מדידות וכדומה על הר-הבית;
- ג. **משיעלו בכניסה להר-הבית מתפללים יהודים, יופנו על-ידי כוחות הביטחון לכותל המערבי**.⁸ (ההדגשה אינה במקור).

יצוין כי בישיבה נדונו כמה הצעות חלופיות להצעה שהתקבלה. להלן מתוארות ההצעות שנדחו ותוצאות ההצבעה בהן, על-פי פרוטוקול ישיבת הוועדה:⁹

1. (נדחתה ב-3: 2 קולות) לאשר כניסת יהודים להר-הבית בשבת הקרובה.

2. (נדחתה ב-3: 2 קולות) למנוע תפילה מאורגנת על הר-הבית של לא מוסלמים עד ליום א' הקרוב.

3. (נדחתה ב-3: 3 קולות) למנוע תפילה הפגנתית מאורגנת על הר-הבית.

4. (נדחתה ב-3: 3 קולות) אין סתירה בין הצעה 2 והחלטה ג' דלעיל.

בעקבות החלטת ועדת השרים, הורה שר הביטחון דין לפנות את אנשי הרבנות הצבאית מהמדרשה התורנית שהקים הרב גורן בהר-הבית. במקומם הוצבה יחידה של המשטרה הצבאית. במקביל הוצבה תביעה לאנשי הווקף לפתוח מחדש את שער המוגרבים, אשר ננעל בהוראת המועצה המוסלמית העליונה כפעולת תגמול על התפילה ההמונית שארגן הרב גורן. משלא נענתה התביעה, הלך נציגו של דין למנהל הווקף ונטל ממנו את המפתחות לשער המוגרבים. המפתחות נמסרו "תוך מחאה" לקצינים הישראלים, והשער נפתח למבקרים, ללא תשלום דמי כניסה (אשר נגבו קודם לכן על-ידי הווקף), בפיקוח המשטרה הצבאית הישראלית, ובשלב מאוחר יותר בפיקוח משטרת ישראל.

אמנון רמון מתאר במאמרו משנת 2001 את הסטטוס קוו הנהוג בהר: הווקף המוסלמי ממונה על ניהול האתר ועל השליטה הפנימית בו, ואילו הרשויות הישראליות אחראיות למעטפת החיצונית של ההר. ליהודים יש זכות לגישה חופשית להר, ללא תשלום, דרך שער המוגרבים, אשר נמצא באחריות משטרת ישראל. על היהודים נאסר להתפלל¹⁰ בהר-הבית ולקיים בו נוכחות קבועה, מלבד נקודת משטרה אחת.

⁸ החלטת ועדת השרים לשמירה על המקומות הקדושים מיום י' באב תשכ"ז (16.8.67), החלטה 761 – הר הבית, גנזך המדינה.

⁹ פרוטוקול ישיבת ועדת השרים לשמירה על המקומות הקדושים מיום 16.8.67, גנזך המדינה.

¹⁰ המונח "תפילה" אינו מוגדר במאמר זה. אין להסיק ממנו אם הסטטוס-קוו מתייחס לכל דרכי התפילה (תפילה בציבור, תפילת יחיד). נושא זה נדון בכמה הזדמנויות בבג"ץ. ראו הסקירה בפרק 2 למסמך זה.

כל הפעילות הפולחנית היהודית הועברה אל הכותל המערבי.¹¹ פירוט בדבר יישום הסדרי העלייה להר-הבית הנהוגים כיום מובא בהמשך (עמ' 7–8).

האיסור ההלכתי על עליית יהודים להר-הבית

אחד הגורמים המרכזיים שאפשרו למשה דיין לגבש את הסטטוס קוו בהר-הבית כפי שתואר לעיל, היה האיסור שהטילה מועצת הרבנות הראשית על עליית יהודים להר-הבית. האיסור הוטל בשל קדושתו הרבה של הר-הבית, ומכיוון שמיקומו המדויק של בית-המקדש אינו ידוע.¹²

בבסיס האיסור עומדת הקביעה כי כל היהודים הם בחזקת טמאי מת, כיוון ששהו אי-פעם במחיצתם של נפטרים. בזמן בית-המקדש היו היהודים מיטהרים מטומאת המת באמצעות אפרה של פרה אדומה שנמהל במים, אשר נקראו "מי חטאת". כיום, בשל היעדר אפר פרה אדומה, אשר נכחדה במהלך השנים, נחשבים כל היהודים לטמאי מת, ולכן אסורה גישתם להר-הבית.

יש הטוענים כי אפשר היה להתיר כניסתם של יהודים לחלקים מסוימים של הר-הבית הנוכחי, שכן בית-המקדש שכן רק בחלק קטן ממנו (חלק ניכר מהמתחם כיום הוא פרי ההרחבה הגדולה שנעשתה בתקופת המלך הורדוס). אולם משום שמיקומו המדויק של המקדש אינו ידוע, אסרה הרבנות הראשית את הכניסה למתחם כולו. יצוין כי חשש הלכתי נוסף היה שאם יאושר ליהודים לעלות לשולי ההר, רוב הציבור לא יקפיד על מצוות הטהרה ולא יבחין בין המתחמים המותרים והאסורים. כמה רבנים אף פסקו כי אין לעלות להר-הבית מטעמי פיקוח נפש, כלומר החשש כי עלייתם של יהודים להר תביא למלחמות דת ולשפיכות דמים. זאת ועוד, יש רבנים (ובהם תלמידיו של הרב צבי יהודה קוק), שגורסים כי בנושא הר-הבית אין לדחוק את הקץ, ויש להשאיר את עשיית המעשה בהר-הבית בידי שמים.¹³

אף שבפסיקת הרבנות הראשית מיוני 1967 תמך רוב הציבור הדתי בישראל, היו רבנים וקבוצות שונות, בעיקר מהציבור הדתי-לאומי, אשר גרסו כי היהודים רשאים להיכנס ולהתפלל בשטחי ההרחבה שנוספו להר-הבית בשלהי ימי הבית השני. האישיות הבולטת שבהם הייתה הרב שלמה גורן, הרב הצבאי הראשי בעת מלחמת ששת הימים ולימים הרב האשכנזי הראשי.

את עמדתו של הרב גורן בדבר החלטת ועדת השרים מיום 16 באוגוסט 1967, ואת הנימוקים לעמדה זו, המתנגדת לעמדת הרבנות הראשית וקוראת לאפשר ליהודים לעלות ולהתפלל בהר-הבית, אפשר למצוא במכתב שכתב הרב גורן לחברי ועדת השרים בעקבות החלטתם¹⁴ שתוארה לעיל.

במכתבו כתב גורן: "החלטה זו זעזעה אותי עד עמקי הנפש באשר יוצא לפי החלטתכם... המקום המקודש להיות בית תפילה לכל העמים, הוא היחידי על פני כדור הארץ שאסור ליהודי להתפלל ועליו, כלשון ההחלטה: 'משיעלו בכניסה להר-הבית מתפללים יהודים', יופנו על-ידי כוחות הביטחון לכותל המערבי...'. מי העלה על הדעת שכוחות הביטחון של ישראל יהיו נאלצים להפריע ליהודים מלהתפלל

¹¹ בתוך: ריבונות האל והאדם - קדושה ומרכזיות פוליטית בהר הבית, יצחק רייטר (עורך), מכון ירושלים, 2001, עמ' 116–117.

¹² אמנון רמון, שם, עמ' 118–119.

¹³ שם, עמ' 119.

¹⁴ מכתבו של אלוף שלמה גורן, הרב הראשי לצה"ל לידי חברי ועדת השרים לשמירה על המקומות הקדושים, 31 באוגוסט 1967, כ"ה באב תשכ"ז, גנזך המדינה.

לפני ה' כשהר-הבית תחת ממשלת ישראל. וכי זה מצבנו היום לאחר ניצחונו המזהיר (המשיחי כמעט) של צבאנו צבא ה' בגיבורים? וכי לזה ייחלנו שממשלת ישראל תפלה בין יהודי למוסלמי ותעמיד שמירה פן תשמע חס ושלום תפילה יהודית על הר-הבית?" (ההדגשה במקור).

הרב גורן פירט במכתבו חלק מהנימוקים ההלכתיים שבגינם, לתפיסתו, רשאים יהודים לעלות להר-הבית. בין השאר ציין הרב גורן כי מאז חורבן הבית השני ועד לפני 300 שנה לא פסקה תפילתם של היהודים על הר-הבית. עוד טען כי על-פי מחקר ומדידות שערך, מלבד שטחים מוגבלים בהר-הבית, שאליהם כניסתם של יהודים אסורה, רובו של ההר מותר בכניסה. לתפיסתו, העובדה שיש הלכות מיוחדות שלפיהן יש לנהוג במקומות המותרים בכניסה על מנת לשמור על קדושת המקום אינה מצדיקה הטלת איסור גורף על תפילת יהודים במקומות אלה.¹⁵ בעקבות ממצאי בדיקותיו של הרב גורן התפתח מחקר הלכתי נרחב בשאלת תחומי המקדש והאזורים המותרים בתפילת יהודים על הר-הבית. בשל כך היו רבנים שפסקו שיש להתיר כניסתם של יהודים לאזורים מסוימים על הר-הבית, לאחר שמתקיימים תנאי הכניסה ההלכתיים הדרושים.¹⁶

חוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז–1967

מעמדם של המקומות הקדושים בישראל, ובהם הר-הבית, מעוגן בין השאר בחוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז–1967, אשר מובא להלן כלשונו:

1" המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת ומפני כל דבר העלול לפגוע בחופש הגישה של בני הדתות אל המקומות הקדושים להם או ברגשותיהם כלפי אותם המקומות.

2. א. המחלל מקום קדוש או הפוגע בו בכל דרך אחרת, דינו – מאסר שבע שנים.

ב. העושה דבר העלול לפגוע בחופש הגישה של בני הדתות אל המקומות המקודשים להם או ברגשותיהם כלפי אותם מקומות, דינו – מאסר חמש שנים.

3. חוק זה בא להוסיף על כל דין ולא לגרוע ממנו.

4. שר הדתות ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, לאחר התייעצות עם נציגים של בני הדתות הנוגעים בדבר או לפי הצעתם, ובהסכמת שר המשפטים, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו.

5. תחולתו של יום זה ביום קבלתו בכנסת".

במכתבו של הרב גורן לוועדת השרים שתואר בסעיף הקודם נטען כי החלטת ועדת השרים מנוגדת לסעיף 2ב לחוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז–1967. הרב גורן שאל במכתבו "האם הר-הבית ומקום קודש הקדשים אינו מוגדר כמקום קדוש לעם היהודי ואינו נכלל בהגדרת חוק זה?".

יישומו של חוק המקומות הקדושים על סעיפיו השונים נדון בכמה הזדמנויות בעתירות לבג"ץ בעניין זכות הגישה של יהודים להר-הבית וזכותם להתפלל בו (לפירוט בנושא ראו פרק 2 במסמך זה).

¹⁵ ש.ם.

¹⁶ אמנון רמון, "מעבר לכותל: היחס להר הבית מצד מדינת ישראל והציבור היהודי לגווניו (1967–1999)", בתוך: **ריבונות האל והאדם – קדושה ומרכזיות פוליטית בהר הבית**, יצחק רייטר (עורך), מכון ירושלים, עמ' 122.

יצוין כי על-פי סעיף 4 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, שר הדתות רשאי, לאחר התייעצות עם נציגים של בני הדתות הנוגעים בדבר, להתקין תקנות לביצוע החוק. בבג"ץ 222/68 חוגים לאומיים ו-14 אח' נגד שר המשטרה נקבע כי **זכות התפילה ליהודים בהר-הבית מותנית בהתקנות תקנות על-ידי שר הדתות**.

במכתב שהעביר היועץ המשפטי למשרד הדתות בתשובה על פניית אזרח בדבר התקנת התקנות הנ"ל באוגוסט 1971, נכתב: "שר הדתות, לאחר פנייה מטעם החוגים הלאומיים להתקין תקנות בעקבות פסק-הדין האמור, מקיים עתה בירורים עם שר המשפטים ועם הרבנים הראשיים לישראל, ועל-פי תוצאותיהם יחליט אם יש מקום לפנות גם לראשי הדת המוסלמית בארץ". זאת ועוד, בשנת 1986, בתשובה על שאילתה בנושא אשר הפנתה חברת הכנסת גאולה כהן לשר הדתות דאז יוסף בורג, ענה השר כי אין בכוונתו להתקין תקנות להסדרת נוכחות יהודית בהר-הבית, מטעמים של שמירה על הסדר הציבורי.

שאלתה נוספת בנושא הוגשה על-ידי חבר הכנסת גוטמן לשר לענייני דתות שטרית בשנת 1995. תשובתו של השר הייתה כדלהלן: "... הנושא של תפילה על הר-הבית נמצא במחלוקת גם מצד ההלכה. על-פי החוק, שר הדתות, בטרם יתקין תקנות, עליו להתייעץ עם נציגי הדתות הרלוונטיות. שרי הדתות בעבר החליטו שהם אינם מתקינים תקנות, וזאת גם עמדתי כרגע. הנושא היה בדיון בכמה הזדמנויות בבית-המשפט הגבוה לצדק, והוא השאיר את העניין בסמכותן של הרשויות העוסקות בסדר ציבורי... דעתי היא, שבשלב זה אין מקום להתקין תקנות שיסדירו את הנושא. הוא מוסדר על-פי הפסיקה של בית-המשפט העליון ועל-פי הדעה והפסיקה וההלכה הרווחת בקרב המנהיגים, גם ההלכתיים. על כן, התשובה שלי היא כי על סמך השיקולים שאמרתי, גם אני אינני מוצא מקום להתקין תקנות שיסדירו תפילה על הר-הבית... יש מחלוקת, וזו עמדתי. הסדר הציבורי וההגנה על ירושלים ושמירה על חופש הגישה נשמרים, ואין צורך להתקין תקנות לעניין התפילה על הר-הבית".

נציין כי עד היום לא הותקנו תקנות בנושא תפילת יהודים בהר-הבית על-ידי משרד הדתות.¹⁷

הסדרי עלייתם של יהודים להר-הבית

בשנים האחרונות חל תהליך מסוים של ערעור, בעיקר בקרב הציבור הדתי-לאומי, על האיסור ההלכתי לעלות ולהתפלל בהר-הבית. המבקשים לשנות את הסטטוס קוו בהר-הבית פועלים בזירה הציבורית, בזירה המשפטית (ראו פרק 2 למסמך זה, סקירת פסיקות בג"ץ בנושא עליית יהודים להר-הבית), בזירה הפוליטית (ראו פרק 3 למסמך זה, שאילתות בכנסת בנושא עליית יהודים להר-הבית), וכן בזירה הדתית-הלכתית.

פרטים וארגונים שונים פעלו בעבר ופועלים גם היום להסדרת זכותם של יהודים לעלות להר-הבית ולהתפלל בו. לדוגמה, תנועת "נאמני הר-הבית", שפועלת כדי שיתאפשר לחבריה לעלות להר-הבית, להתפלל בו, ולקיים בו פולחן דתי במועדים מסוימים מדי שנה בשנה, בייחוד בימי חג ומועד (אירועי הנחת אבן הפינה לבית המקדש השלישי, טקסי הקרבת זבח פסח, טקסי הדלקת נרות חנוכה, צעדות ותפילות בהר-הבית ביום ירושלים ועוד). בג"ץ נדרש פעמים רבות לנושא, בעקבות תביעתם של ארגונים

¹⁷ פרוטוקול דיון בוועדת הפנים והגנת הסביבה, 8 במאי 2013.

אלו לאפשר להם לממש את זכות הגישה, התפילה והפולחן בהר-הבית, ולאחר התנגדות המשטרה לתביעה זו, שאסרה עלייה על הר-הבית בטיעונים של שמירה על הסדר הציבורי.

עמדת המשטרה מבוססת בין השאר על כמה אירועים אלימים שהתרחשו על הר-הבית במהלך השנים. לעתים, כתוצאה מהאירועים האלימים, נסגר הר-הבית לכניסת מבקרים, ובהם מבקרים יהודים, לתקופות זמן קצובות. בעקבות אירועים אלימים שהתרחשו באוקטובר 1990 נסגרה הכניסה להר-הבית למשך 40 ימי האבל על-פי הדת המוסלמית, ואחריהם הותרה הכניסה במגבלות שונות, ובהן הגבלת שעות כניסת המבקרים.¹⁸ התקופה הארוכה ביותר שבה היה הר-הבית סגור למבקרים הייתה בעקבות אירועי אוקטובר 2000; הר-הבית נסגר אז למבקרים שלוש שנים (עד אוגוסט 2003). לדברי סגן שר האוצר חבר הכנסת מיקי לוי, שהיה מפקד מחוז ירושלים במשטרה בתקופה הנדונה, בשנת 2003, בעקבות הערכות מצב שתמכו בעמדה זו, החליטה המשטרה שאפשר לפתוח את הר-הבית למבקרים בכלל וליהודים בפרט. בעת פתיחת הר-הבית הוחלט כי תורשה כניסתם של יהודים אשר אינם נושאים תשמישי קדושה או סממני תפילה ופולחן אחרים. להגדרתו, יהודי מורשה "להתייחד עם אלוהיו" על הר-הבית, כלומר להתפלל בלבד, בלי שיהיו לכך סממנים חיצוניים. השעות שבהן הורשו היהודים להיכנס הן 30: 8–10: 30 בבוקר ו-13: 30–14: 30 בצהריים. שעות הכניסה נקבעו על-פי שעות התפילה של המוסלמים במסגדים. לדבריו, הסדרי עליית יהודים להר-הבית, ובין היתר הגבלת שעות הכניסה, נועדו לשמור על האיזון הרגיש בהר-הבית. לתפיסתו, כל ניסיון לשנות את הסטטוס קוו, החל בהסדרי תפילת יהודים וכלה בשינוי שעות הכניסה להר-הבית, עלול להביא להפרות סדר קשות ואולי אף לסגירה נוספת של הר-הבית למבקרים.¹⁹

על-פי גורמים במחוז ירושלים במשטרת ישראל, כללי הביקור בהר-הבית לא השתנו שינוי מהותי מאז נפתח הר-הבית למבקרים בשנת 1967. כאשר נפתח הר-הבית באופן חד-צדדי בשנת 2003, נשמרו העקרונות שנהגו לפני שנת 2000, אולם חלו כמה שינויים אשר היטיבו עם המבקרים שאינם מוסלמים. בין השאר, עד שנת 2000 נכנסו יהודים להר-הבית בזוגות או בשלוש בלבד, ואילו מאז שנת 2003 נכנסות גם קבוצות גדולות של עשרות משתתפים. בשנים האחרונות יש ביקורים סדורים של חיילי צה"ל במקום, וכן בוטל הרישום של כלל המבקרים בהר-הבית. יש לציין כי מאז 2003 הווקף אינו מאפשר ביקור במסגדים באמצעות רכישת כרטיסים, כפי שהיה נהוג בעבר. שעות ביקורי היהודים הנהוגות כיום בהר-הבית הן בימים א'–ה' בשעות 7: 30–11: 00 (בתקופת שעות החורף – עד 10: 00), ו-13: 30–14: 30 (בתקופת שעות החורף – 12: 30–13: 30). הר-הבית סגור לביקורים בימים שישי ושבת, וכן בחגים ובימי מועד מוסלמיים מסוימים.

על-פי תשובת המשטרה על בקשת המידע של מרכז המחקר והמידע של הכנסת, כללי הביקור בהר-הבית מועברים למבקרים בעל-פה, וחלקם מופיעים בשלט המוצב במקום. כללים אלו הם, בין השאר, איסור פעילות פולחנית או דתית בעלת סממנים חיצוניים, איסור הכנסת תשמישי קדושה, איסור ביצוע פעילות פרובוקטיבית כלשהי או כל פעילות שעלולה להביא להפרת הסדר הציבורי או לפגיעה בשלום הציבור.

משטרת ישראל מקיימת בסוגיה זו הערכות מצב אחת לשבוע לכל הפחות, ובמועדים רגישים – גם מדי יום ביומו. בהערכות מצב אלו נקבעת מדיניות נקודתית, ולעתים מתרחשים בעקבותיה שינויים במסלול המאושר לביקורים, בגודל הקבוצות ולעתים אף בזמני הביקור. במשטרה מדגישים כי "אין מדובר

¹⁸ שר המשטרה רוני מילוא, תשובה על שאלתא של חבר הכנסת אליקים העזני מיום 4 בדצמבר 1990, ארכיון הכנסת.

¹⁹ סגן השר מיקי לוי, שיחת טלפון, 31 במרס 2014.

בשינוי מדיניות אלא בהחלטות ספציפיות הנגזרות מהערכת מצב ומהותן שמירה על הסדר הציבורי ובטחון הנפש והרכוש, שעליה אמונה משטרת ישראל".²⁰

נציין כי הגופים העוסקים בהסדרת זכותם של יהודים לעלות להר-הבית ולהתפלל בו טוענים כי הסטטוס קוו הינו "וירטואלי וחד-צדדי" משום שאינו מוכר על-ידי המוסלמים. לטענתם, עובדה זו פוגעת בריבונות של מדינת ישראל בהר-הבית.²¹ לעומתם טוענת עמותת "עיר עמים" כי פעילותם של גופים אלו מובילה ל"שינוי מזדחל של הסטטוס קוו בהר הבית, באופן בלתי זהיר ובאופן חד-צדדי...".²²

2. פסיקות בג"ץ בנושא זכותם של יהודים לעלות להר-הבית וזכותם להתפלל בו

מאז שנת 1967 נדרש בית-המשפט העליון פעמים רבות לנושא זכותם של יהודים לעלות להר-הבית וזכותם להתפלל בו ולקיים בו פולחן דתי. בית המשפט קיבל, על-פי רוב, את עמדת המשטרה, אם באמצעות דחיית העתירה (חלק מהעתירות נדחו בהכרעת רוב), ואם באמצעות קבלת העתירה תוך הטלת סייגים והגבלות על המבקשים לעלות להר הבית ולהתפלל בו, וזאת בהתאם להערכת מצב עדכנית של המשטרה.

בסקירה שלהלן מובא חלק ניכר מהעתירות שעסקו בנושאים שהוזכרו לעיל. נציין כי לא מובאות בסקירה כל העתירות בנושא עליית יהודים להר-הבית, שכן חלק ניכר מהעתירות דומות זו לזו בעצם העתירה, בנימוקי הצדדים ובפסק-הדין. עוד נציין כי יש עתירות נוספות אשר הר-הבית עומד במרכזן, אולם אלו עוסקות בהיבטים שאינם מעניינו הישיר של מסמך זה, כגון הבנייה בהר-הבית, השמירה על המקומות הקדושים ועוד.²³

עתירות לבג"ץ בנושא חופש הגישה וזכויות הפולחן של יהודים בהר-הבית

בבג"ץ 223/67 **שבתי בן-דב נ' שר הדתות**, אחת מהעתירות הראשונות לבג"ץ בנושא שהוגשה בשנת 1967, ביקש העותר מהמשיב לנמק: א. מדוע לא יבטיח שהפיקוח על הכניסה להר-הבית יהיה בידי אנשים שעניינם הוא לשמור עליו כמקום קדוש ליהודים; ב. מדוע לא ינקוט את הצעדים הדרושים לשחרור הכניסה להר-הבית מן התלות בהצגת כרטיס או בתשלום כלשהו.

פרקליט המדינה תיאר בפני בית-המשפט את ההסדר הקיים לעניין גישה אל הר-הבית. הוא הדגיש בדבריו כי ההסדר אינו סופי. לדבריו, יש שמונה שערי כניסה פתוחים לשטח הר-הבית. הכניסה בשער שעל יד משרדי הנהלת ההקדש המוסלמי טעונה, פרט לגבי מוסלמים, הצגת כרטיס הנרכש בתשלום. לעומת זאת, הכניסה דרך "שער המערביים" (שער המוגרבים) היא חופשית, ללא צורך בתשלום, ויהודי

²⁰ משטרת ישראל, מכתב מאת יריב כהן, פקד מ"מ, ע' מ"מ ירושלים, התקבל באמצעות גל יונה, לשכת השר לביטחון הפנים, 6 באפריל 2014.

²¹ עו"ד אביעד ויסולי, המטה המשותף לתנועות הר-הבית והמקדש, הערות לדוח מרכז המחקר והמידע של הכנסת בנוגע להר הבית, מכתב הממוען ליו"ר הכנסת, חה"כ יולי יואל אדלשטיין, 10 ביולי 2014.

²² עמותת "עיר עמים", נייר עמדה: מגמות שינוי בסטטוס קוו בהר הבית – יולי 2014, הוגש לחברי ועדת הפנים לקראת דיון הוועדה בנושא: היערכות המשטרה לעליית יהודים להר-הבית בחגי תשרי, 13 באוגוסט 2014.

²³ הקטעים המודגשים בסקירה זו אינם מודגשים במקור.

ישראלי הנכנס דרכו יכול לנוע באופן חופשי בכל שטח הר-הבית ולצאת משם דרך כל שער. שאר השערים נפתחו לקראת חג הרמדאן המוסלמי כדי להקל על הכניסה למתפללים, ומאז הם נשארו פתוחים.

בית-המשפט פסק כי "זכותם של בני דת ישראל לחופש הגישה אל שטח הר-הבית הוגשמה בכך שקיימים מספר שערים שהכניסה דרכם לשטח הר-הבית אינה טעונה 'כרטיס ותשלום'".

אחת העתירות המצוטטות ביותר בנושא היא בג"ץ 222/68 **חוגים לאומיים אגודה רשומה ו-14 אח' נגד שר המשטרה**. העותרים קבלו על שהמשטרה מנעה מהם להתפלל על הר-הבית וביקשו לצוות על המשיב לאפשר להם לעלות להר-הבית ולהתפלל שם ללא הפרעות. המשיב לא כפר בזכותם ההיסטורית של היהודים להתפלל על הר-הבית אך העלה שלוש טענות לדחיית העתירה: א. דבר המלך במועצה על פלשתינה (א"י) (מקומות קדושים), 1924 מוציא את עניינה של העתירה מסמכותו של בית-המשפט.²⁴ ב. הסכסוך אינו שפיט. ג. במצב של היום, ומטעמים שבטובת הכלל, יראה בית-המשפט לטוב לפניו שלא להתערב בעניין זה.

השופטים היו חלוקים בדעותיהם בפסיקה זו:

המשנה לנשיא זילברג והשופט ויתקון גרסו כי דבר המלך כבר אינו בר-תוקף. לדברי השופט זילברג, סעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, תשכ"ז-1967, מקנה ליהודי, נוסף על חופש הגישה, גם זכות תפילה בהר-הבית. אולם הוא מציין כי את חוק השמירה על המקומות הקדושים אי-אפשר להגשים ללא התקנת תקנות על-ידי משרד הדתות.

השופטים ברנזון וקיסטר גרסו כי דבר המלך משנת 1924 תקף, שכן נושא העתירה קשור במקום קדוש, ולפיכך אין בסמכותו של בית-המשפט לדון ולהכריע בו.

הנשיא אגרנט הכריע בנושא ופסק כי דבר המלך תקף במדינת ישראל, אולם חוק השמירה על המקומות הקדושים ביטל את דבר המלך ביטול "פרו טנטו". כלומר, בנושאים בהם דן חוק השמירה על המקומות הקדושים, עדיף החוק על דבר המלך, ומכאן כי בעניינים אלה יש סמכות לבית-המשפט. בעניינים שאינם מוזכרים בחוק יש תוקף לדבר המלך, ואין לבית-המשפט סמכות לדון בהם.

בסעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים נקבעו זכויות מהותיות לבני הדתות השונות במקומות המקודשים להם, ובין השאר **חופש גישה** למקומות קדושים ושמירה על מקומות קדושים מפני חילול ופגיעה. הנשיא אגרנט גרס כי בזכויות האלה יש לבית-המשפט סמכויות לעניין מימוש ואכיפה. עוד הוא מוסיף כי **זכויות הפולחן** של בני הדתות השונות במקומות המקודשים להם, ובכללן **זכות התפילה** של היהודים על הר-הבית, אינן בין הזכויות שחוק השמירה על המקומות הקדושים דן בהן. ומכאן שזכויות הפולחן במקומות הקדושים אינן מצויות בתחום ההחלטה של בית-המשפט, ונושא זה נמצא בתחום טיפולה של הרשות המבצעת. לסיכום, נטען כי **האמור בסעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, המתייחס לגישה למקומות אלו ושמירתם מפני פגיעה, דוחה את דבר המלך משנת 1924, ואילו בנוגע לזכויות הפולחן נותר דבר המלך בתוקף, ולפיכך אין בסמכותו של בית-המשפט להכריע בנושא זה**. יש לציין כי בפסק-דין זה בית-המשפט אינו מבחין בין תפילת יחיד לבין תפילת ציבור.

²⁴ הוראת סימן 2 לדבר המלך על המקומות הקדושים, 1924, קובעת כי: "כל עניין או משפט הקשורים במקומות הקדושים או בבניינים או באתרים הדתיים בפלשתינה (א"י) לא יהיו בסמכות בתי-המשפט". מתוך: שמואל ברקוביץ, **המעמד המשפטי של המקומות הקדושים בירושלים**, מכון ירושלים לחקר ישראל, 1997, עמ' 37.

על-פי ספרו של שמואל ברקוביץ, **המעמד המשפטי של המקומות הקדושים בירושלים**, חל שינוי ברור בהלכה זו בבג"ץ 67/93 **תנועת כד והליגה להגנה יהודית נ' שר הדתות ואח'**, שבו נעשתה לראשונה הבחנה בין הזכות לתפילת יחיד לזכות לתפילה בציבור. העותרים ביקשו להורות למשטרה לאפשר ליהודי יחיד להיכנס להר-הבית כשהוא נושא תשמישי קדושה (טלית, תפילין וסידור תפילה), לצורך **תפילת יחיד**. טענתם הייתה כי "לא הרי תפילת יחיד תוך ביקור בהר-הבית כתפילה בציבור מוסדרת וממוסדת לעניין סמכותו של בית-המשפט להידרש לנושא, נוכח הוראת סימן 2 לדבר המלך במועצה של ארץ-ישראל (המקומות הקדושים) 1924... תפילת יחיד... אינה נכנסת... כלל לגדרו של סימן 2 לדבר המלך". על-פי ברקוביץ, אף שבפסק-הדין המנחה בעניין (בג"ץ 222/68) לא הבחין בית-המשפט בין תפילת יחיד לתפילה בציבור, בפסק-דין 67/93 נקבע כי "לא עולה לדיון זכות הגישה כשלעצמה, אלא **חופש תפילת יחיד, במהלך מימושה של זכות הגישה**". כלומר, זכות התפילה מתממשת בעת מימושה של זכות הגישה. מכאן שבג"ץ ראה עצמו מוסמך לדון במימושן של שתי זכויות אלו יחדיו.

לתפיסתו של ברקוביץ, "הבסיס המשפטי, העיוני, להכרה בסמכות בית-המשפט לדון בזכות התפילה של יהודי יחיד במקומות הקדושים בבג"ץ 67/93, בהיותה חלק מזכות הגישה, לא הובהר כראוי בפסק-דין זה". לטענתו, עמדת בית-המשפט ועמדת המשטרה בנושא זכותו של יהודי להתפלל ביחידות בהר-הבית אינן בהכרח ברורות ואחידות. הכותב מציין לדוגמה כי בבג"ץ 99/76 **הרלוף כהן נ' שר המשטרה**, קיבל בית-המשפט את עמדת הפרקליטות ולפיה מותר ליהודי יחיד להתפלל ביחידות בהר-הבית כל עוד מדובר בתפילה בתום לב שאינה הפגנתית. בפסק-דין מאוחר יותר (בג"ץ 67/93 שהוזכר לעיל), הגביל בג"ץ את תפילת היחיד, וקבע שזו תיעשה ללא תשמישי קדושה ואביזרי תפילה כגון טלית, סידור או תפילין.²⁵ באותה שנה, בבג"ץ 4044/93 **סלומון נ' מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל ואחרים** (יתואר ביתר פירוט בהמשך), פסק השופט ברק כי "אם תוגש למשטרה בקשה לעליית העותר להר-הבית 'ביום רגיל' לצורכי תפילה של יחיד המבקש להתייחד עם בוראו, יש לשקול אותה כראוי, בהתחשב, כמובן, בנסיבות הקיימות באותה העת...". כלומר גם בפסיקה זו מכיר בית-המשפט בזכותו של יהודי יחיד להתפלל, ללא שהיו לכך סממנים חיצוניים, אולם מכפיף זכות זו לשיקול הדעת של המשטרה בדבר שמירה על הסדר הציבורי.

ברקוביץ מציין בספרו את משפטו של יהודה עציון, לשעבר ממנהיגי המחתרת היהודית, אשר עמד לדין פלילי בבית-משפט השלום בירושלים, בין השאר בגין ניסיונותיו להתפלל בהר-הבית בניגוד להוראות המשטרה. במשפט העיד מפקד יחידת המשטרה בהר-הבית כי לא מתאפשרת שום פעולה של פולחן דתי יהודי בר-הבית, וכי יהודי אינו מורשה להתפלל בהר-הבית בשום מקרה, גם לא ביחידות ובתיאום עם המשטרה, "ולו מהטעם שהדבר לא מתיישב עם הסטטוס קוו". בית-המשפט ביטל ביולי 1997 את האיסור שהוטל על עציון להיכנס לעיר העתיקה ובתנאי שיתפלל בהר-הבית שלא במניין, ללא תשמישי קדושה וללא שיהיו לכך סממנים חיצוניים, ושיתפלל בלחש באופן כזה שאנשים אחרים לא ישמעו את תפילתו. יום לאחר פסיקה זו, ובעקבות בקשת המדינה להבהרת ההחלטה, הבהיר בית-המשפט כי אין בהחלטתו "לפגוע בסמכות המשטרה ו/או הממשלה לקבוע את הסדר התפילה בהר-הבית". על-פי ברקוביץ, בעצם קביעה זו חזר בו בית-המשפט מהרשות שנתן בהחלטתו הראשונה ליהודה עציון להתפלל בהר-הבית, גם באופן פרטי וללא סממנים חיצוניים.

²⁵ שמואל ברקוביץ, **המעמד המשפטי של המקומות הקדושים בירושלים**, מכון ירושלים לחקר ישראל, עמ' 44, 1997.

אומנם, כפי שתואר לעיל, בית-המשפט סבר כי הוא מנוע מלהכריע בנושא העקרוני של זכות הפולחן במקומות הקדושים, אולם חשוב להדגיש כי בסמכותו של בית-המשפט לדון ולפסוק בנושא זכות התפילה בהר-הבית ובמקומות הקדושים **במסגרת ההגנה על שמירת הסדר הציבורי במקומות הקדושים ובמסגרת דיון בעבירות פליליות שנוצעו במקומות הקדושים** (הכוללות בין השאר הפרעה למימוש חופש הפולחן במקומות הקדושים). לפיכך, רוב העתירות שיוצגו להלן עוסקות באיזון בין חופש הגישה למקומות הקדושים וחופש הפולחן בהם, ובין שיקולי ביטחון הציבור.

בבג"ץ 292/83 **נאמני הר-הבית, גרשון סלומון ואח'**, נגד **משטרת מרחב ירושלים** ביקשו העותרים כי המשטרה תתיר להם להתפלל, ביום שחרור ירושלים, על יד שער הכניסה להר-הבית (שער המוגרבים), כלומר מחוץ לשטח הר-הבית. המשטרה סירבה לבקשה מחשש כי קיומה של תפילה ביום זה ובמקום זה יביא לידי הפרת הסדר הציבורי.

בית-המשפט פסק כי זכות האספה וההפגנה היא מזכויות היסוד של האדם בישראל אולם אין היא זכות מוחלטת אלא זכות יחסית, וכאשר היא מתנגשת עם זכויות או אינטרסים אחרים, היא צריכה לעתים "לפנות את דרכה על-פי נוסחת איזון מתאימה". בדומה לכך פסקו השופטים כי חופש האמונה, המצפון, הדת והפולחן הוא חופש יחסי, שיש לאזן בינו לבין זכויות ואינטרסים אחרים הראויים להגנה, וביניהם הסדר הציבורי וביטחון הציבור. לדברי השופטים, "העיקרון הוא, כי **חופש הביטוי וחופש האספה וההפגנה צריכים לסגת מפני שיקולים של ביטחון הציבור רק כאשר ההסתברות של פגיעה בביטחון הציבור היא ברמה של 'ודאות קרובה'**. מן הראוי הוא שמבחן זה של 'ודאות קרובה' ישמש אף לקביעת נוסחת האיזון שבין חופש המצפון, האמונה, הדת והפולחן מזה לבין ביטחון הציבור מזה... אין לעותרים זכות קנויה להתפלל ליד שער המוגרבים בכל הנסיבות ובכל מחיר; זכותם היא להתפלל ליד שער המוגרבים ובלבד שתפילתם זו אינה יוצרת סכנה קרובה לוודאי של פגיעה בביטחון הציבור". במקרה זה פסקו השופטים כי "**סכנה כזו לא נוצרה בנסיבות העניין**", ומכאן שעל המשטרה להימנע מלמנוע מהעותרים מלהתפלל ביום ירושלים ליד שער המוגרבים, ובלבד שיקוימו תנאים שונים, הכוללים הגבלת שעות, מגבלת מרחב משער המוגרבים (כדי לאפשר למשטרה לאבטח את המתפללים), הגבלת מספר המתפללים (בשל שטח התפילה הקטן). ההחלטה כפופה להערכת מצב נקודתית של המשטרה.

כאמור, זוהי פסיקה יוצאת דופן משום שהיא נוגעת לזכות התפילה בשטח המצוי מחוץ להר-הבית, וכן משום שבית-המשפט קיבל את עמדת העותרים נגד החלטת המשטרה. לעומתה, רובן המוחלט של העתירות לבג"ץ אשר בחנו את האיזון בין זכות הגישה וחופש הפולחן של יהודים בהר-הבית ובין שמירה על הסדר הציבורי נדחו, והכף הוכרעה לטובת עמדת המשטרה בדבר הצורך בהגבלת זכויות האזרח במקומות הקדושים מפאת סכנה לשלום הציבור. חלק מעתירות אלו והנימוקים בפסיקתן יובאו להלן.

בבג"ץ 4044/93 **סלומון נ' מפקד מחוז ירושלים, משטרת ישראל ואח'**, נסבה העתירה על סירובם של המשיבים להתיר לעותר משה סלומון, ממקימי תנועת "נאמני הר-הבית", לעלות להר-הבית ביום ט' באב.

בפסיקתו, המייצגת את דעת רוב הרכב השופטים, פסק נשיא בית-המשפט העליון דאז השופט אהרן ברק כי "**זכותו של העותר לתפילה על הר-הבית אינה שנויה במחלוקת. המחלוקת היא סביב הגשמתה של זכות זו הלכה למעשה**. בעניין זה אין מנוס מכך כי בחברה מאורגנת הגשמתה של זכות הפרט צריכה לעתים לסגת מפני טובת הכלל. דבר זה מתרחש אך ורק כאשר הנזק לאינטרס הציבורי הוא ניכר, וכאשר

הסתברות התרחשותו היא גדולה. **בכל הנוגע לחופש הפולחן הדתי ולחופש הביטוי, נדרש נזק ממשי שהסתברותו היא קרובה לוודאי כדי להצדיק הגבלתן של חירויות אלה...**"

עוד הוסיף הנשיא ברק כי "העותר טוען כי הפעילות המשטרתית צריכה להיות מכוונת כלפי המבקשים לפגוע בזכותו, תוך הענקת הגנה לפעילותו שלו. אכן, זהו הכלל. **להמון זועם אין זכות וטו על זכות ההפגנה של המבקשים לקיימה כדין...** עם זאת, איננו פועלים על-פי האמרה: 'ינצח הצדק ויחרב העולם'. **כאשר אין בכוחה של המשטרה – בגדרי יכולתה וכוחותיה המוגבלים – להבטיח את הגשמת חופש הפולחן או ההפגנה, אין מנוס לעתים מפגיעה בחופשים אלה כדי למנוע פגיעה באינטרס הציבור...** על המשטרה לקחת ברצינות את זכותו של העותר לתפילה. אין זה דבר של מה בכך כי זכותו נשללת, הלכה למעשה, בכל פעם. אם תוגש למשטרה בקשה לעליית העותר להר-הבית 'ביום רגיל' לצורכי תפילה של יחיד המבקש להתייחד עם בוראו, יש לשקול אותה כראוי, בהתחשב, כמובן, בנסיבות הקיימות באותה העת... הבעיה היא קשה ופתרון מושלם אינו נראה באופק. הסכנות הן רבות, ואין כל אפשרות להתעלם מהן. הביטחון מופקד בידי המשיבים, וחווות דעתם שלהם – על בסיס תשתית עובדתית ראויה ובמסגרת אמות המדידה המשפטיות המקובלות – היא הקובעת."

מטעמים אלה דחו השופטים את העתירה.

בעתירה זו השופטים היו חלוקים בעמדתם. להלן מוצגת דעת המיעוט של המשנה לנשיא ש' לוי: "עצם העובדה שגורם פלוני מתנגד למימוש הזכות אינו יוצר ודאות קרובה לקיומו של נזק לאינטרס הציבורי. גם העובדה שאותו גורם מאיים או עשוי לאיים בהפעלת כוח כנגד מימוש הזכות אין בה, כשהיא לעצמה, מניעה לאפשר את מימושה. **אכן משקלן של הזכות לפולחן ושל הזכות לחופש הביטוי הוא כה רב עד שמי שטוען למימושן זכאי לצפות לכך שהמדינה תעמיד לרשותו אמצעים סבירים כדי למנוע פעולה בלתי חוקית של גורמים המבקשים לסכל אותן זכויות...**"

הגעתי לכלל מסקנה שהמדינה לא הצביעה, במקרה שלפנינו, על נסיבות היוצרות ודאות קרובה לאינטרס הציבורי אם תותר עלייתו של העותר למתחם הר-הבית. הסייגים שהעותר הסכים להציב לעצמו די בהם, לדעתי, כדי לצמצם את הסכנה שהמדינה צופה, ואם יכלו כל הקצין ויחול שינוי בנסיבות, תהיה המדינה רשאית לבטל את ההיתר... **אין להפוך את עמדת המדינה שאין מדובר בהחלטה גורפת ובלתי מוגבלת בזמן לאסור על העותר לעלות להר-הבית, לתשלום מס שפתיים בלבד לעקרונות יסוד; אלא יש לבדוק בכל מקרה ומקרה אם נתקיימו הנסיבות המונעות מימושה של הזכות."**

מאז פרוץ מהומות אוקטובר ואינתיפאדת אל-אקצה בשנת 2000 ועד אוגוסט 2003 סגַר הווקף את הר-הבית בפני מבקרים שאינם מתפללים מוסלמים. במהלך שנים אלה הוגשו עתירות רבות לבג"ץ בדרישה ממדינת ישראל לממש את זכות הגישה של יהודים ומבקרים אחרים להר-הבית. להלן יוצגו חלק מעתירות אלה:

בג"ץ 2702/01: בשנת 2001 הגישה תנועת "נאמני הר-הבית" עתירה נגד ראש הממשלה אריאל שרון ומפקד מחוז ירושלים ניצב מיקי לוי. העותרים ביקשו שהמשטרה תפתח את השער הסגור על מנת לאפשר להם לקיים את מצוות העלייה להר-הבית לרגל חג הפסח. עמדת המשיבים הייתה כי "בשל אירועי התקופה האחרונה והמתיחות הרבה על רקע לאומי דתי, ובמיוחד כאשר מדובר בהר-הבית, המצוי בלב המתיחות, פתיחת הר-הבית למבקרים באורח חד-צדדי, עלולה להביא בוודאות קרובה למהומות קשות בהר-הבית, עד כדי סיכון חיי המבקרים בהר, חיי המאבטחים אותם ואת חיי המתפללים ברחבת הכותל, וחשש לשפיכות דמים. יתרה מזאת, עמדת המשיבים הינה כי קיים חשש

ממשי כי מהומות בהר-הבית, בעת הזו, עלולות להתפתח ולהתפשט אל מחוץ למתחם הר-הבית, אל ירושלים וחלקים אחרים בארץ ובשטחים ולגרור עמן פגיעות בנפש".

העותרים טענו כי סגירת הר-הבית לתקופה כה ארוכה, הפוגעת בחופש הדת של העותרים ושל יהודים ובעלי דתות אחרים, אינה סבירה.

השופטים דחו את העתירה, ואימצו כתשתית עובדתית את עמדת המשטרה כי "קיימת ודאות קרובה של פגיעה קשה בשלום הציבור אם המשטרה תפתח בכוח את השער הסגור ותאפשר ביקורים בהר-הבית". מכיוון שכך, טענו השופטים כי **"המסקנה המתבקשת הינה כי המשטרה מוסמכת שלא לעשות שימוש בכוח ושלא לפתוח את ההר למבקרים"**.

המשיבים אף ציינו כי "ראש הממשלה מחייב, ברמה העקרונית, עליית כל הדתות להר-הבית. ראש הממשלה הורה לגורמי הביטחון השונים למצוא את הדרך הראויה על מנת לממש זכות זו, ולאפשר עליית מבקרים להר-הבית. בשלב זה מתקיימים דיונים מקיפים בקרב הגורמים המקצועיים לצורך גיבוש המלצותיהם והצגתם בפני ראש הממשלה. עם זאת, **כל עוד לא נקבעה דרך פעולה חדשה, נותר המצב בכל הנוגע לאי-ביקור של מבקרים על הר-הבית על כנו"**.

עתירה דומה שהוגשה בשנת 2001 על-ידי **משה יוגב (בג"ץ 530/01 משה יוגב נ' ניצב מיקי לוי)** נדחתה. בפסק-הדין ציינו השופטים את תשובתו של המשיב, ולפיה: "הדרג המדיני, לאחר ששמע את העמדה המקצועית של המשטרה ושל גורמי ביטחון נוספים, החליט בשלב זה להמתין עד לגיבוש דרך פעולה שתאפשר קיום ביקורים בהר-הבית. יודגש, כי הדרג המדיני הורה על בדיקה מתמדת של האפשרות לקיום ביקורים בהר-הבית למבקרים, וכאשר יתאפשר הדבר באופן שניתן יהיה, להערכתו של הדרג המדיני, להבטיח את שלום הציבור, ייפתח ההר למבקרים". על רקע דברים אלו שאלו השופטים את המשיב אם עמדתו היא על דעת הדרג המדיני. בתגובה נאמר כי "ביום 11.7.2001 התקיים דיון אצל ראש הממשלה, בהשתתפות גורמים מדיניים ומקצועיים בכירים. הוחלט כי יימשך המעקב השוטף של הצוות המקצועי, המורכב מבכירי המשטרה ומראשי גורמי הביטחון השונים, המתכנס לעתים קרובות אצל השר לביטחון פנים. בצוות ישתתף בעתיד גם נציג רשות העתיקות. יוסיפו להיבחן הצעות שונות להחזרת המצב לקדמותו בכל הנוגע לזכות הגישה של מבקרים בהר-הבית. בשלב זה, לא נדרש דיון בפני פורום מדיני נוסף".

בתגובה על הודעה זו טענו העותרים כי "מההודעה עולה כי חוסר המעש של רשויות המדינה הופך לדרך פעולה כאשר נוכח הזמן החולף והחודשים הרבים שלאורכם נמשך חוסר מעש זה, הרי שיש בכניעה לאלמוות ולאיומי אלימות מצד גורמים מאיימים ממד של קבע, ההופך את הסטטוס קוו שהתגבש על-פיו".

בג"ץ 6118/02 ובג"ץ 7620/02 נאמני הר-הבית נגד ראש הממשלה, השר לביטחון פנים ומפקד מרחב ירושלים: בקשת העותרת היא למתן צו שיוורה למשיבים לאכוף את החוק בהר-הבית "במובן שתאפשר גישת יהודים להר-הבית, לפחות במתכונת שקיימת הייתה מאז שוחרר ההר במלחמת ששת הימים ועד לפני כשנתיים". בדומה לעתירות דומות קודמות, דחו השופטים את העתירה על סמך הערכתו המקצועית של מפקד מחוז ירושלים כי פתיחת הר-הבית למבקרים יהודים באותה העת עלולה להביא, בדרגת הסתברות של קרוב לוודאי, למהומות קשות בתחומי הר-הבית וברחבת הכותל המערבי, ולעורר חשש ממשי לשפיכות דמים. הדברים של מפקד המחוז ושל נציג השב"כ הוצגו בפני השופטים בדלתיים סגורות, והם החליטו כי אין מקום להתערבות בית-המשפט בשיקולי כוחות הביטחון.

פסיקה דומה נוספת ניתנה באפריל 2003 בעתירה של **נאמני הר-הבית נגד צחי הנגבי וניצב מיקי לוי** (בג"ץ 3641/03).

עוד עתירה של אותם העותרים הוגשה באוגוסט 2003 (בג"ץ 7081/03). במסגרת הדיונים הגיש השר לבטיחות פנים דאז צחי הנגבי תצהיר המושתת על שלושה אדנים: היבט משטרתי, היבט מדיני ושיקול הצופה פני העתיד. "בהיבט המשטרתי קבע השר, כי עליית העותרים להר-הבית במועד המבוקש עשויה להביא, בוודאות קרובה, לפגיעה בחיי אדם ולשפיכות דמים. באשר להיבט המדיני הדגיש השר כי טעמים שעיקרם במדיניות הביטחון של מדינת ישראל – ולא ניתן לפרטם בתצהיר גלוי – מכריעים את הכף ומצדיקים מניעת העלייה להר-הבית. לבסוף, במבט לעתיד, הצהיר השר כי 'גורמי הביטחון על דעת הדרג המדיני, פועלים על מנת לאפשר את פתיחת הר-הבית לכל מבקר שהוא. כיוון שמדובר בתהליך רגיש הרי שאירוע מוקדם מידי עלול לפגוע בניסיונות אלו באופן משמעותי ולפגוע במהלך כולו".

גם עתירה זו נדחתה, בין השאר משיקולים מדיניים, "**שבהם מתחם הסבירות הנתון לממשלה הוא רחב ביותר, וכן היבטים מעשיים הנוגעים לדרך הראויה לפתיחת הר-הבית למבקרים, שאף להם בסיס בתשתית העובדתית שהוצגה לנו".**

באוגוסט 2003 נפתח הר-הבית למבקרים לאחר שהיה סגור, כאמור, במשך שלוש שנים בעקבות מהומות אוקטובר 2000.

בשנת 2004 הגיש גרשון סלומון, ממקימי תנועת "נאמני הר-הבית", עתירה נגד נציב מיקי לוי, מפקד מחוז ירושלים דאז, בטענה שסירוב משטרת ישראל לאפשר לו לעלות להר-הבית ולהתפלל בו גם בימי חול אינו כדון, ופוגע בזכויות היסוד שלו, ובהן חופש הפולחן וחופש הביטוי (בג"ץ 2697/04). לטענתו, עד מועד עתירה זו נדחו בקשותיו לעלות להר בימי חג ומועד בטענה כי כוחות המשטרה לא יוכלו לאבטח את מספרם הרב של המתפללים בהר ובכותל המערבי ולהתמודד באותו הזמן עם המהומות שעלולות לפרוץ כתוצאה מעלייתו של העותר להר-הבית. העותר גרס כי **סירוב זה אינו זמני ואינו סביר, ולמשטרה אין סמכות להוציא.**

טענת המשטרה הייתה כי כניסתו של העותר להר-הבית עלולה להוביל לשפיכות דמים, וכי אף שהר-הבית נפתח למבקרים יהודים לאחר שלוש שנים, **מדובר בהסדר לא יציב, שנדרשות בו זהירות ורגישות רבה.** המשיב הוסיף כי "ישקול את עניינו של העותר מעת לעת, מתוך מודעות לזכותו של העותר".

בית-המשפט דחה את העתירה, בנימוק ש"העותר לא ביסס עילה להתערבות בשיקול דעתה של המשטרה, המבוססת על תשתית עובדתית נאותה".

טענה דומה בדבר הזהירות שבה נוהגת המשטרה אחרי הפתיחה המחודשת של הר-הבית למבקרים אפשר למצוא בבג"ץ 9673/05 **תנועת נאמני הר-הבית נגד ניצב אילן פרנקו.** העותרים, ביקשו לעלות להר-הבית בחול המועד סוכות, בשעות 00:00–09:30, לקיים תהלוכה לכיוון בריכת השילוח בעיר דוד, לקיים עצרת במקום, ולהביא את אבן הפינה לחניון גבעתי המצוי בקרבת הר-הבית. מפקד המחוז נענה באופן חלקי לבקשות העותרים, ובין השאר התיר עלייה להר רק בשעות 00:00–07:30, והתיר מסלול הליכה חלופי ברחבי ירושלים. העותרים עתרו לבית-המשפט כדי שיורה למשטרה להיענות לבקשתם במלואה. הם טענו כי אין למפקד המחוז מידע קונקרטי על פגיעה אפשרית בשלום הציבור אלא הערכה בלבד. לתפיסתם, "יש צורך במידע קונקרטי לחשש ממשי לפגיעה בשלום הציבור". על כך השיב מפקד

המחוז כי אם ייעתר לבקשת העותרים, "ייווצר מאליו אותו חשש קונקרטי, ועם היווצר החשש שוב יהיה קשה להחזיר את מצב הדברים לקדמתו. יש לשמור על האיזון העדין הקיים כיום, לאחר שהעותרים קיבלו ולו מקצת מבקשתם – והחשש רב הוא, כאמור, כי שינוי המינון עלול להביא לסיכון ברמה של קרבה לוודאות".

תשובתו של מפקד המחוז הייתה מקובלת על בית-המשפט והעתירה נדחתה.

עוד נציין כי בא כוחם של העותרים טען כי "סירוב לבקשתם במלואה מהווה פרס לאלימות". על כך השיב בית-המשפט כי "אין בענייננו כניעה לאלימות אלא איזון ומידתיות כקריטריונים לעשייתה של רשות מינהל".

עתירה נוספת של גרשון סלומון ו"נאמני הר-הבית" בדבר מניעת עלייתם להר-הבית ביום תשעה באב, הוגשה בשנת 2006 (בג"ץ 6225/06). בהמלצת בית-המשפט, ולאחר שיג ושיח בין הצדדים, הוסכם כי העותרים, למעט גרשון סלומון, יוכלו לעלות להר-הבית בשעות שבהן עולה להר הציבור כולו. בהסכם הודגש כי העותרים לא יתנהגו בצורה פרובוקטיבית, לא יישאו בידיהם כרזות או שלטים ולא ילבשו לבוש מיוחד. עוד צוין כי למשטרה שמורות כל סמכויותיה במקרה של הפרה של התנאים או שינוי הנסיבות, וכי אין באמור לפגוע בסמכויות הכלליות של מפקד המחוז. בבוקר יום ט' באב (2.8.06) הוחלט על סגירת הר-הבית למבקרים כתוצאה מקבלת מידע מודיעיני שהצביע על הצורך בכך. במקביל, הוגבלה כניסתם של מוסלמים מתחת לגיל 45, גם כן לאור מידע מודיעיני.

העותרים טענו שיש בהחלטה משום ביזיון בית-המשפט וחוסר תום לב, וביקשו לקיים דיון דחוף כדי שבית-המשפט יכפה על המשיבים את קיום פסק-הדין ויורה להם לאפשר עליית יהודים להר, ובכללם אנשי תנועת "נאמני הר-הבית". המשיבים טענו כי ההחלטה הסופית לגבי פתיחתו של הר-הבית למבקרים מתקבלת "בבוקרו של יום", וזאת בהתאם לפסיקות בג"ץ קודמות. עוד טענו כי על-פי פסק-הדין יוכלו העותרים לעלות להר-הבית באותן שעות שבהן עולה אליו הציבור כולו, ומכאן שאם הוחלט על סגירת ההר למבקרים, גם אנשי תנועת נאמני הר-הבית לא יוכלו לעלות אליו.

בית-המשפט פסק כי "אין מקום, במסגרת בקשה לפי פקודת ביזיון בית-המשפט, לכפות על מפקד המחוז לפעול כמבוקש על-ידי העותרים". בית-המשפט ציין כי על-פי ההסכמה בין הצדדים, כל שינוי נסיבות יכול להביא לשינוי החלטת המשטרה, וכך היה. לפיכך, נדחתה בקשת העותרים.

בשנים 2006–2010 הוגשו כמה עתירות דומות או זהות לעתירות שהוזכרו לעיל, חלקן עסקו בחופש הגישה של העותרים למקומות הקדושים וזכותם לעלות להר-הבית (לדוגמה, בג"ץ 4776/06 גרשון סלומון נגד מפקד מחוז ירושלים ומשטרת ישראל), וחלקן עסקו בזכות הפולחן על הר-הבית (לדוגמה, הקרבת קורבן פסח – בג"ץ 2955/107 ובג"ץ 2190/10; קיום מעמד קריאת מגילת איכה בט' באב – בג"ץ 6291/07; הדלקת נרות חנוכה – בג"ץ 10450/07, ועוד). **כל העתירות שהוזכרו לעיל נדחו בטענה שהערכת המצב העדכנית של המשטרה וגורמי הביטחון האחרים הינה ראויה, ועולה ממנה חשש ממשי וסכנה קרובה לוודאות לשלום הציבור אם לא יוטלו מגבלות על זכותם של העותרים לקיים תפילה ופולחן בהר-הבית.**

בפסק-דין בבג"ץ 2189/10, המטה למען ארץ-ישראל ואח' נגד מפקד מחוז ירושלים במשטרת ישראל ואח', נכתב כך:

”הנה כי כן אל מול הזכות לעלות להר-הבית ולהתפלל בו, זכות שאיננה מוחלטת, עומדת חובת המשיבים לדאוג לסדר הציבורי ולשלום הציבור. בנוסף לכך, כפי שהדגישו המשיבים, קיים הבדל ממשי בין עליית יהודים להר-הבית, שהוא נושא רגיש, לבין תפילת יהודים על הר-הבית, שהוא עניין מורכב ורגיש פי כמה. מורכבות זו מתעצמת עוד יותר עת מבקשים העותרים לקיים בהר-הבית טקס פולחן דתי, הכולל הקרבת קורבן פסח, על כל הכרוך בכך... בנסיבות אלה, נקבע שוב ושוב על-ידי בית-משפט זה כי אין חוסר סבירות בעמדה העקרונית של משטרת ישראל (ככל שהיא נסמכת, בין היתר על בחינה עדכנית של המצב), אשר לפיה אין לאפשר למבקשים שונים להיכנס להר-הבית ולהתפלל בו בכל עת שיחפצו בכך, ומקל וחומר – לקיים בו טקסי פולחן, מחמת חשש, ברמה הנדרשת, לפגיעה בסדר הציבורי, או בשלום הציבור”.

3. סקירת שאילתות בכנסת בנושא עליית יהודים להר-הבית בשנים 1967–2014

בטבלה שלהלן יוצגו שאילתות אשר הוגשו על-ידי חברי הכנסת בנושא עליית יהודים להר-הבית בשנים 1967–2014. בסקירה זו יוצגו רק שאילתות אשר עוסקות בנושא עליית יהודים להר-הבית במישרין ולא יוצגו שאילתות העוסקות בתחומים אחרים הקשורים בהר-הבית והמקומות הקדושים. הן מובאות כאן כלשונו, כפי שהופיעו ב”דברי הכנסת” או נמצאו בארכיון הכנסת.

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
7 בספטמבר 1967	<p>1. כידוע, בוטלה ההודעה אליה מתייחס השואל הנכבד והתפילה לא קוימה.</p> <p>2. סמכויותיו של הרב הראשי לצה"ל מוגדרות בהוראות הפיקוד העליון</p>	שר הביטחון משה דיין	<p>קריאת הרב הראשי לצה"ל לערוך תפילה המונית על הר הבית: קריאתו של הרב הראשי לצה"ל, האלוף שלמה גורן לקיים בשבת 19 באוגוסט 1967, תפילה המונית על הר הבית בשטח שבין מסגד עומר ובין מסגד אל-אקצה ואף להקים במקום בית כנסת-עוררה רוגז רב בקרב חוגים רחבים, דתיים וחילוניים כאחד.</p> <p>אי לזאת הנני לשאול את כבוד השר:</p> <p>1. מה הן סמכויותיו של הרב הראשי לצה"ל?</p> <p>2. למי כפוף הרב הראשי לצה"ל בפעילותו?</p> <p>3. האם ההכרזות הנ"ל של הרב הראשי לצה"ל ניתנו על-ידו תוך התייעצות אתך?</p> <p>4. אם לאו- האם ובמי התייעץ</p>	חה"כ ש. מיקוניס
30 בנובמבר 1967	<p>ביום 24 באוקטובר 1967, בשעה 11:45, נכנסו דרך שער המוגרבים אחד עשר אנשים עטופים טליתות, לרחבת המסגדים והחלו בתפילה.</p> <p>באותה שעה הייתה הרחבה מלאה ערבים שנתכנסו, כנראה, לתפילה. איש המשטרה, שהיה באותו זמן אחראי במקום (רס"ל מזרחי), ניגש לקבוצת המתפללים וביקשם להפסיק את התפילה. המתפללים נשארו עוד מספר דקות ועזבו את המקום לאחר מכן. אגב, הרב-סמל רשם זהותם של שניים מהם.</p> <p>עלי לציין, על פי בדיקת המקרה, כי הופעתה של קבוצת המתפללים היהודים ברחבת המסגדים עוררה את רוגזם של הנאספים במקום, ורק התערבותו המהירה והשקולה של רס"ל מזרחי מנעה הפרת סדר רצינית שעלולה הייתה להיגמר בקטטה בין יהודים וערבים.</p> <p>וזו תשובתי לבעל השאלתה הנכבד:</p> <p>א. לאחראי על נקודת המשטרה בהר הבית הוראות מפורשות לא לאפשר ליהודים תפילה ברחבת הר הבית</p>	שר המשטרה א. ששון	<p>ביום ג' דחול המועד של סכות עלתה קבוצת צעירים דתיים להר הבית וערכה שם תפילה. עודם מתפללים, הופרעה תפילתם על-ידי שוטר ישראלי שהורה להם להסתלק מהמקום. אבקש את כבוד השר להשיבני:</p> <p>1. האם קיבלו שוטרי ישראל הוראות המחייבות אותם למנוע תפילת יהודים על הר הבית?</p> <p>2. אם קיבלו השוטרים הוראות כאלה, על-פי איזה חוק?</p> <p>3. אם לא קיבלו השוטרים הוראות כאלה- מה הם האמצעים שינקוט משרד המשטרה כדי למנוע הישנות מקרה דוגמת המתואר לעיל?</p>	חה"כ א. שוסטק

תאריך הגשת השאילתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאילתה	מגיש/ת השאילתה
	<p>כדי לא להביא לידי התנגשות והפרת הסדר הציבורי.</p> <p>ב. הוראות אלו ניתנו על-פי הוראות החוק הבאות:</p> <p>ג. סעיף 4 לפקודת המשטרה, בו נאמר, בין השאר, כי המשטרה תהיה "אחראית על קיום סדר בציבור ובטחונים של בני אדם ורכוש".</p> <p>סעיף 37 לאותה הפקודה, בו נאמר, בין השאר, כי יהיה זה "מתפקידו של כל שוטר לשמור על הסדר..." בין השאר... "בסביבת מקומות של תפילה..".</p> <p>סעיף 79 לפקודת החוק הפלילי, 1936, בו נאמר, בין השאר, כי מקום שנקלו בו שלושה אנשים או יותר משלושה ויש יסוד סביר להניח, כי "על-ידי התקהלות כזאת יסיתו אנשים אחרים להפר את השלום, מבלי שיהיה צורך בכך ומבלי עילה סבירה, הרי תהיה התקהלות של אנשים אלה התקהלות בלתי חוקית".</p> <p>אליעזר שוסטק (המרכז החופשי): האם כבוד השר חושב שגם בשעה שלא מתקיימת במקום זה תפילה של המוסלמים אסור יהא ליהודים להתפלל על הר הבית? המקרה הנדון קשור בעובדה שהדבר קרה בזמן התפילה. האם יתן אדוני הוראות כאלה גם שלא בזמן התפילה של המוסלמים?</p> <p>שר המשטרה ששון: שאלה זו אינה נוגעת לשאילתה.</p>			
10 בינואר 1968	<p>לשאלות 1 ו-2: אין כל איסור בחוק למניין יהודים לבקר ולהתפלל בהר הבית. העניין הוא בגדר שמירת שלום הציבור ונמצא בטיפולו של משרד המשטרה, ושר המשטרה ענה מה שענה ביום כד' בכסלו תשכ"ח (26 בדצמבר 1967) בתשובה לשאילתה של חבר-הכנסת שוסטק בנושא.</p>	שר הדתות ז. ורפטיג	<p>דינם של יהודים המתפללים בהר הבית: לאור ריבוי הפרסומים הסותרים זה את זה בעניין ההוראות שניתנו על-ידי הרשות המוסמכת לגבי אפשרות ליהודים לבקר בהר הבית ולהתפלל במניין באותו מקום קדוש, כבוד השר מתבקש להשיבני:</p> <p>1. המותר למניין יהודים להתפלל על הר הבית שלא בשעות תפילת המוסלמים?</p> <p>2. האם המשרד שכבודו עומד בראשו נתן הוראות לגבי הסוגיה המוזכרת בשאילתה זו?</p>	חה"כ ש. כהן-צידון

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
9 באוגוסט 1968	<p>כל השאלות מהוות מערכת אחת שנדונה בארוכה בבית הדין הגבוה לצדק בבג"ץ 223/67, שבתי בן-דב נגד שר הדתות... ומאז יום מתן פסק הדין הוא כ"ז באדר תשכ"ח (27 במארכ 1968), לא נשתנה דבר, לא מבחינה עובדתית ולא מבחינה משפטית.</p> <p>כאמור בפסק הדין (בעמ' 444), אמת שהכניסה דרך השער שעל יד משרד הנהלת ההקדשות של המוסלמים טעונה, פרט לגבי מוסלמים, הצגת כרטיס הנרכש בתשלום.</p> <p>לעומת זה, הכניסה דרך "שער המערביים" היא חופשית ללא צורך בכרטיס או בתשלום, ויהודי ישראלי, הנכנס דרכו, יכול לנוע באופן חופשי בכל שטח הר הבית ולצאת משם דרך כל שער.</p> <p>רצוני להפנות את השואל גם לתשובתי מיום ד' באדר תשכ"ח (4 במארכ 1968) לשאלתה של חבר הכנסת ש. כהן-צידון לעניין דינם של יהודים הרוצים להתפלל בהר הבית.</p> <p>בשלב הנוכחי טרם נקבעו סדרי הגישה אל הר הבית באורח סופי, אך יצוין שגם במצב הארעי השורר כעת קיים חופש גישה מלא לכל יהודי לבקר ולהתפלל בהר הבית חנים אין כסף.</p>	שר הדתות ז. ורהפטיג	<p>סדרי הגישה אל הר הבית: השערים השונים המובילים אל הר הבית נסגרו בפקודת הרשויות הדתיות המוסלמיות, ורק שער אחד נותר פתוח, והכניסה דרכו כרוכה בתשלום לקופת הווקף המוסלמי... אבקש את כבוד השר להשיבני:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. האם הידיעה נכונה? 2. מי הוא המוסמך לצוות על סגירתם ופתיחתם של השערים המובילים להר הבית? 3. היש לווקף המוסלמי סמכות לגבות דמי כניסה לשטח הר הבית? 4. באילו אמצעים אוחז משרד הדתות כדי לאפשר ביקורים חופשיים של יהודים בהר הבית? 	חה"כ א. שוסטק
31 באוגוסט 1971	<ol style="list-style-type: none"> 1. מחשש להפרעת שלום הציבור, כפי שנומק על-ידי מפקד משטרת המחוז הדרומי בתשובתו לפניית חברי המשק. 2. בסיבות הקיימות, כן. 3. בפסק דין בבג"ץ 222/68 "חוגים לאומיים ואחרים נגד שר המשטרה", אשר דחה את תלונת העותרים, אמר כבוד השופט ויתקון בין השאר: "מה זכות העותרים לדרוש משר המשטרה לסייע להם לקיים את זכותם? העותרים אינם מבחינים בין זכותם המטריאלית לבין הזכות לדרוש את עזרת המשטרה. בעיניהם האחרונה ממילא כלולה בראשונה. בימים כתקנם ובנסיבות 	שר המשטרה ש. הלל	<p>ביום 30 ביוני 1971 פנו עשרה אנשים, חברי קבוצת משק "משואות יצחק", למפקד מחוז ירושלים וביקשו רשות להתפלל בצום תשעה באב על הר הבית. הם הדגישו שאין בכוננתם להיכנס למסגדים או להפריע למאמינים המוסלמים בצורה כלשהיא.</p> <p>ביום 16 ביולי 1971 הודיע ניצב דוד עופר שאינו מוכן לאשר עריכת התפילות בתוך שטח הר הבית מפני שלום הציבור ולכן דוחה הוא את בקשת הפונים.</p> <p>אבקש לדעת:</p>	חה"כ מאיר י.

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישה/ה השאלתה
	<p>רגילות הייתי מסכים לכך. הייתי אומר שעזרת המשטרה ניתנת לקיום זכויות האזרח כדבר שבשגרה. אך הימים אינם כתקנם והנסיבות הן בלתי-רגילות, ומכאן השאלה, מה חובת המשיב לבוא לעזרת העותרים? אמנם כאן עליי להבהיר שהעותרים אינם מתלוננים על חוסר עזרה מצד המשטרה, אלא להיפך, טרונייתם היא שהשוטרים מפריעים להם לקיים את זכותם להתפלל על הר הבית. אך מן התשובה שנתן המשיב בכנסת מתברר שאלמלא התערבותה המונעת של המשטרה, שהייתה מופנית נגד העותרים, היה הדבר מביא להפרת הסדר ולמעשי אלימות. ברור איפוא שאם בדעתנו לאפשר לעותרים לקיים את תפילתם על הר הבית, עלינו להניח כדבר קרוב לוודאי, שנטיל בכך על המשטרה את הדאגה לשלומם, על כל הכרוך בדבר".</p> <p>וכן: "המצב הוא מיוחד בינו, וספק בלבי אם יש לו אח ורע בתולדות ארצנו או בעולם כולו. המצב רגיש והרהר סכנות על רקע בין-עדתי, והמקום מועד לפרענות. איוולת היא שלא לעשות את חשבון הנפש, מה יעלה לנו מילוי בקשתם של העותרים בכוח-אדם ומה השלכותיה של משימה כזאת"</p> <p>היו"ר ב.צ.קשת: איזה הפרעה לשלום הציבור הייתה נגרמת אילו באמת היו נותנים לאותם עשרה יהודים להתפלל?</p> <p>שר המשטרה ש. הלל:</p> <p>אני חושב שלאחר התשובה המפורטת שבה ציטטתי מדברי כבוד השופט ויתקון, כל מה שאוסיף יהיה בבחינת "כל המוסיף גורע". אני חושב שהדברים ברורים, המסקנה שלו ברורה, וגם הערתו- שאם אתה רוצה אצטט אותה שוב: "איוולת היא שלא לעשות את חשבון הנפש, מה יעלה לנו מילוי בקשתם של העותרים בכוח אדם ומה השלכותיה של משימה כזאת". הדברים האלה מדברים בעד עצמם</p>		<ol style="list-style-type: none"> 1. מדוע נדחתה בקשת חברי המשק "משואות יצחק" להתפלל על הר הבית ביום תשעה באב? 2. האם מדיניות המשטרה היא לאסור בכל מקרה ובכל התנאים את תפילת היהודים על הר הבית? 3. אם כן, מה הן הסיבות למדיניות זאת? 	

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
28 במאי 1979	<p>לשאלה א': כן.</p> <p>לשאלה ב': לאחר הגשת כתב האישום ובעקבות עיון נוסף בחומר הראיות שבתיק החקירה הגיעה המשטרה למסקנה שאין לייחס לנאשמים עבירה פלילית כלשהי ועל כן היא חזרה בה מן האישום.</p> <p>ג. לא ידוע לי שבהחלטות המשטרה יש שיקולים פוליטיים.</p>	שר הפנים יוסף בורג	<p>בעתון "מעריב" מ-21 במאי 1979 נאמר: "משטרת ירושלים חזרה בה בימים אלה מכתב אישום שהגישה לבית משפט השלום בבירה נגד שישה תלמידי ישיבה שהואשמו כי התפללו באופן הפגנתי בכניסה להר הבית וכתוצאה מכך גרמו להפרת הסדר במקום".</p> <p>הנני שואל:</p> <p>א. האם הידיעה נכונה?</p> <p>ב. אם כן, מדוע חזרה בה המשטרה מהגשת כתב האישום?</p> <p>ושאלה נוספת לחה"כ טולידאנו:</p> <p>האם לא היו שיקולים פוליטיים בהחלטה השנייה?</p>	חה"כ ש. טולידאנו
11 בדצמבר 1985	<p>1. לא.</p> <p>2. הוחזר השלט המסביר את הבעיה ההלכתית בעניין</p>	השר לענייני דתות יוסף בורג	<p>הסרת שלט על איסור העלייה להר הבית:</p> <p>בכלי התקשורת פורסם, שלאחרונה סללו דרך חדשה שדרכה ניתן לעלות להר-הבית מהשביל המוביל לכותל המערבי, ושהשלט שהיה בדרך הקודמת להר-הבית, שבו הייתה התראה על האיסור ההלכתי החמור בעלייה להר הבית, כפי הוראת גדולי התורה והרבנות הראשית לישראל, סולק.</p> <p>אבקש מכבוד השר להשיבני:</p> <p>1. האם הדבר נעשה בידיעת המשרד לענייני דתות ובהסכמתו?</p> <p>2. האם בדעת השר להורות על החזרתו המיידית של השלט, אשר נכתב בכמה שפות, ובו הייתה התראה על איסור העלייה להר הבית, דהיינו, לקבעו שוב בראשית הדרך המובילה להר הבית?</p>	חה"כ י. יוסף
15 ביולי 1985	<p>1. המשטרה איננה מערימה קשיים, אולם בתוקף תפקידה ואחריותה לשמירת הסדר ושלום הציבור במקום רגיש זה חייבת המשטרה למנוע מגורמים,</p>	שר המשטרה ח. בר-לב	<p>מתברר, כי בזמן האחרון מערימה המשטרה קשיים על יהודים המבקשים להיכנס להר הבית. בין השאר, מאפשרים להם להיכנס רק בקבוצות של 4 או 5, ואין מאפשרים להם להיכנס</p>	חה"כ מ. כהנא

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישה/ה השאלתה
	העלולים להלהיט את הרוחות ולגרום להפרות סדר ולפגיעה בשלום הציבור. למותר לציין, שפעולות המשטרה בנושא הנדון מעוגנות בדין ואף עמדו בשבט ביקורתו של בית המשפט הגבוה לצדק.		בטליתות. נוסף על כך, ידוע לי על שני אזרחים (שמותיהם צורפו למקור), שלהם אסור כלל להיכנס להר הבית, וזאת בהוראה מפורשת של סגן ניצב איתן כץ, קצין אג"ם במרחב ירושלים. אודה לך אם תשיב לי: 1. האם ידיעות אלו נכונות? 2. מה בכוונת השר לעשות, כדי שהמשטרה לא תמנע מיהודים את הגישה למקום המקודש להם?	
5 במרס 1986 (הוגשה ב-18 בפברואר 1986)	1. התשובה היא לא, וזאת מטעמי שמירת הסדר הציבורי. 2. התשובה היא לא. כבוד הראשון לציון לא הציע כלל לבנות בית כנסת על שטח מסגד אל-אקצה. דבריו באו בתשובה על השאלה האם מותר לבנות בית כנסת על הר הבית. על כך השיב כבוד הראשון לציון שעל הר הבית אי אפשר לבנות, אבל בצד חומת הר הבית אפשר לבנות בית כנסת שהיהודים יוכלו להתפלל בו, כמו שמוזכר בכתבי הרמב"ם, שבבואו לארץ התפלל בבית כנסת. כבוד הראשון לציון לא קרא לבנות בית כנסת, הוא אינו עוסק בהקמת קרן ציבורית לגיוס כספים למטרה זו, ואף לא טען שיש לעשות צעד זה עכשיו או בזמן אחר. 3. התשובה היא לא. כמבואר בתשובתי בסעיף א'. הוצאת הטיפול בהר הבית כמקום קדוש יהודי מתחום סמכותו של משרד הדתות היא פרי מדיניות מוצהרת של הממשלה. שינוי המצב דורש החלטה של הממשלה, הנתמכת על-ידי רוב חברי הממשלה.	השר לענייני דתות יוסף בורג	1. האם תתקין תקנות לפי "חוק השמירה על המקומות הקדושים" כדי להסדיר נוכחות יהודית בהר הבית, למען חופש הפולחן במקום, כמובטח בחוק, ואם כן- מת? 2. לאור עמדתו המוכרזת של הראשון לציון, הרב הראשי מרדכי אליהו, האם תיזום פנייה לרבנות הראשית בעניין הקמת בית תפילה יהודי בהר הבית? 3. כיוון שמחלקת המקומות הקדושים של המשרד לענייני דתות איננה מטפלת בהר הבית כמקום קדוש יהודי, האם תפעל לשנות מצב זה? ואם לאו- מדוע? שאלה נוספת לחה"כ גאולה כהן (לאחר מענה השר לשלוש השאלות שלעיל): ... אני גם לא בטוחה שזה מדוייק, או שמא לא בא לידיעתך בצורה מדוייקת מה שאמר הרב הראשי, הרב יוסף אליהו. אבל נניח שזה כך. האם אתה, אדוני השרד, בעד הקמת בית כנסת, היום או בעיתוי אחר, באותו מקום שעליו אמר הרב הראשי שבו מותר להקים בית כנסת?	חה"כ גאולה כהן
	תשובת השר בורג לשאלתה הנוספת של חה"כ כהן,			

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
	לאחר מענה לשלוש השאלות הראשונות: ... מה ששייך לדעתו של הראשון לציון, קראתי מה שקראתי על יסוד הדברים שקיבלתי ממזכירו בכתב. כך שאני בתחום האמת ובתחום המסירה המדוייקת של דבריו. בנוגע לדעתי- דעתי כמו דעתה של הרבנות הראשית, וכמו דעתו של הרב הגדול, אברהם יצחק הכהן קוק, אשר שולל היום את הכניסה לאותם מקומות. בזה עניתי גם על דעתי.			
12 במרס 1986 (הוגשה ב-31 בדצמבר 1985)	1. לא. 2. משום שזהו נושא פוליטי ורגיש ומדינת ישראל נמנעה עד כה מלעורר אותו. 3 ו-4. לא. בין השאר משום שדבר המלך במועצה אינו מונע התקנת תקנות שתאפשרנה גם תפילה של יהודים בהר הבית. לגבי דבר המלך במועצה על הכותל המערבי, אגב אורחא, אבקש לומר שבית המשפט העליון פסק בשעתו שאין לו תוקף בישראל, ואומנם הכנסת, במסגרת החוק לביטול חיקוקים שנושנו, ביטלה אותו והא נמחק מספר החוקים שלנו. תשובת השר נסים לשאלתה הנוספת של חה"כ כהן, לאחר מענה על 4 השאלות שלעיל: הנושא איננו בטיפולו או בהכרעתו של משרד אחד, אלא במדיניות כוללת של ממשלת ישראל, המופקדת על העניין. עד כה, ממשלות ישראל על הרכבן השונה גרסו שאין צורך לטפל בעניין אלא במסגרת שבה הוא מטופל כיום. זו גם הסיבה לכך שאנחנו לא יוזמים יוזמה משרדית בסוגיה זו.	שר המשפטים, מ. ניסים	1. כיוון שהגוף המנהל את הר הבית הוא מוסד הווקף, המסונף למשרד ההקדש הירדני, והוא אינו שלוחה של משרד ממשלתי ישראלי כלשהו, האם משרד מכין תכנית להקמת רשות ממלכתית מיוחדת לניהול הר הבית, שתמנע את בלעדיות שליטת הווקף? 2. אם לאו- מדוע? 3. כיוון ששופטי בית הדין הגבוה לצדק פסקו בהזדמנויות חוזרות שחוק דבר המלך במועצה, 1924, עדיין תקף, והוא מונע בעד בית המשפט להכריח את שר הדתות להתקין תקנות להסדרת תפילה יהודית בהר הבית, האם משרד מכין הצעת חוק שתבטל את חוק "דבר המלך"? 4. אם לאו- מדוע? שאלה נוספת של חה"כ כהן, לאחר מענה השר על ארבע השאלות שלעיל: מפני שהנושא רגיש? האם הוא נושא רגיש רק לצד אחד? מאחר שהוא רגיש לשני הצדדים, וגם בעיני הוא נושא רגיש, הדבר מחייב דווקא טיפול ולא מחדל.	חה"כ גאולה כהן
28 בדצמבר 1987 (הוגשה)	1. בשבוע הראשון של חודש אוקטובר היתה עלייה מסויימת במספר הפרות הסדר, שהתבטאה בעיקר	שר הביטחון יצחק רבין	לפי הפרסום בעיתון "מעריב מ-26 באוקטובר 1987, הינך מאשים את קבוצת "נאמני הר הבית", שהיא "יצרה את הפרות	חה"כ גאולה כהן

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
ב-12 בנובמבר 1987.	<p>בשיבושי לימודים. הפרות סדר אלו היו מוגבלות. ביום ה', 8 באוקטובר, נודע בירושלים על כוונת "נאמני הר הבית", לעלות למחרת, יום ו', 9 באוקטובר, להר הבית. על רקע זה הזעיקו גורמי דת מוסלמיים את "ההמונים" לבוא ביום ו' להר הבית ולמנוע את עליית היהודים אליו.</p> <p>ביום א', 11 באוקטובר, היו הפרות סדר בהר הבית עקב ניסיון העלייה של "נאמני הר הבית" למקום. הפרות סדר אלה התפשטו עוד באותו יום גם לרמאללה, לביר-זית ולבית לחם, וכללו, בין השאר, שביתות מסחר חלקיות, הפצת כרוזים וססמאות וכן קיום כנסים באוניברסיטאות.</p> <p>הפרות הסדר החריפו למחרת, יום ב', 12 באוקטובר, בעיקר ברמאללה ובבית לחם, ובמהלכן אף היו פגיעות בנפש במקומות אלה. הדברים מדברים אפוא בעד עצמם.</p> <p>2. צה"ל מסייע למשטרת ישראל ככל שהוא נדרש.</p>		<p>הסדר שהיו ביו"ש באמצע חודש אוקטובר. בפרסום בביטאון רשמי של אש"ף בשם "פלשתין"... מ-16 באוקטובר 1976 מציין אש"ף, שהמהומות התחילו ב-1 באוקטובר והמשיכו ב-6 עם הריגת מחבלים בעזה.</p> <p>ברצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. האם דבק השר בטענתו ש"נאמני הר הבית" גרמו למהומות ביהודה ובשומרון? 2. עקב המצב בהר הבית, שבו שולטים בפועל גורמים העוינים את מדינת ישראל לרבות אש"ף וחוגים דתיים מעזה- מה עושה מערכת הביטחון כדי לסייע למשטרה להבטיח את שלום הציבור במקום? 	
25 בנובמבר 1987	<ol style="list-style-type: none"> 1. משטרת ישראל אחראית לשערי הכניסה להר הבית והיא זו המגבילה את עלייתם של אנשים המוכרים לה כבעייתיים. הבחורים נשוא השאלתא ניסו להערים על השוטרים בכל פעם שנכנסו להר הבית, ולפעול בצורה פרובוקטיבית כדי להתסיס את המוסלמים בהר הבית. 2. משטרת ישראל פועלת לפי מדיניות שהותוותה לצורך שמירת הסדר וביטחון הציבור. המקרה המתואר בשאלתא אינו משקף נאמנה את האירוע עצמו, היות שכפי שכבר ציינתי מדובר בבחורים פרובלמטיים ופרובוקטיבים. 	שר המשטרה חיים בר-לב	<p>בשבת, 7 בנובמבר 1987, רצו שני בחורים להיכנס להר הבית. אליהם הצטרפו שלושה בחורים נוספים. הקצין המופקד על הכניסה להר הבית הערים על הבחורים קשיים ושלושת הבחורים שהצטרפו אליהם ויתרו על הרעיון להיכנס להר הבית. על-פי דבריו של אחד הצעירים, הקצין שעמד בכניסה נהג בהם בגסות רוח, איים עליהם וגידף אותם וטען שהוא מאשר רק לשלושה יהודים לבקר על הר הבית בעת אחת.</p> <p>ברצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מי נתן הוראה מגבילה כזו לקצין האחראי? 2. אם העדות דלעיל נכונה- מדוע נערמים קשיים בכניסה להר הבית אפילו כשהביקור מתקיים על פי הנהלים? 	ח"כ קופמן ח.

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
			הקיימים?	
22 ביולי 1990	<p>1-2. היו אלה שני אנשים בלבד אשר השתייכו לתנועה לכינון המקדש, שביקרה בהר הבית באותו יום. עם היכנסם לשטח הר-הבית הם נפלו לקרקע, נישקו אותה והתפללו במקום. היות שמניסיון העבר עולה כי במקרים כאלה ודומים להם יש לעתים התפרעויות והפרות סדר על-ידי מתפללים מוסלמים, ומתוך כוונה להגן על השניים, הם התבקשו לצאת מהשטח ונלקחו לשאלות ולחקירה במשטרה. הם לא נעצרו, אלא עוכבו, וניתן להם ללכת לדרכם כדי להרחיקם מהמקום.</p> <p>3. כל אירוע יטופל לגופו, כשהעיקרון המנחה את המשטרה הוא לנקוט את כל האמצעים על מנת לשמור על הסדר ועל שלום הציבור.</p> <p>תשובת השר רוני מילוא לשאלת ההמשך של חה"כ לוי: אדוני היושב-ראש, אני בהחלט חושב שכל יהודי, שעל פי הדת רשאי לעשות זאת, יכול לעלות על הר הבית על פי אמונתו וגם להתפלל במקום. הדברים גם נעשו... מכל מקום, אנחנו מאפשרים עלייה להר-הבית לביקורים, וביקורים כאלה מתקיימים. כאשר מדובר על פעולות הפגנתיות, שיש בהן סכנה של הפרת הסדר הציבורי, המשטרה צריכה להיות זהירה מאד ולהתנהג בהתאם, וכך אנחנו עושים. עם זאת, אני רוצה להדגיש כי זכותם של יהודים לעלות להר הבית, ואם ירצו להתפלל שם, קיימת ותמשיך להתקיים האפשרות לעשות זאת, והמשטרה תאפשר ליהודים לעשות זאת כשם שהיא דואגת לאפשר למוסלמים להתנהג, להתפלל ולעשות במקום הקדוש את כל צורכי דתם כפי שהם מעוניינים בהם.</p>	שר המשטרה רוני מילוא	<p>התאריך י"ז בתמוז התש"ן, 10 ביולי 1990, הגיעה קבוצת יהודים לביקור בהר-הבית. קצין המשמרת קידם את פניהם ואישר להם להיכנס. בזמן הביקור השתחוו שלושה מבין המבקרים מול מקום המקדש, על-פי המנהג הקבוע בהלכה. בתום הביקור נעצרו השלושה הנ"ל על-ידי קצין המשמרת והועברו לתחנת הקישלה בעיר העתיקה.</p> <p>ברצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מדוע עצר קצין המשמרת את האנשים? 2. אם אכן קיים חוק האוסר התנהגות זו, מדוע לא נפתח תיק פלילי נגד המשתחוים? 3. מה בדעת השר לעשות בנדון? <p>שאלה נוספת לחה"כ יצחק לוי [נשאלה בעקבות תשובת השר לסעיפים 1-3 שלעיל]:</p> <p>אדוני השר, כולנו מבינים את הרגישות סביב ביקור היהודים בהר הבית, בעיקר אלה העולים לשם במטרה להתפלל. אבל, האם מדיניותך היא, או שמשתמע מדבריך, שיהודי שעולה להר הבית, ולפי אמונתו יכול להתפלל שם, יהיה אסור לו לעשות זאת? כך זה נשמע מהדברים- כיוון שערבי הרואה יהודי בהר הבית, לעולם תהיה בו רגישות מסויימת או התנגדות מסויימת, והדבר עלול להביא לתוצאות מסוימות.</p>	חה"כ יצחק לוי
4 בדצמבר 1990	<p>1. המידע המצוין בשאלתך נכון בחלקו. מאז האירוע ב-8 באוקטובר 1990 ועד עובר יום ה-40 לאבל של</p>	שר המשטרה רוני מילוא	<p>מאז ההתפרעות הגדולה על הר הבית נסגר ההר לכל מבקר יהודי. בכך נוצר תקדים שרק למוסלמים מותרת נוכחות בהר,</p>	חה"כ אליקים

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
	<p>המוסלמים נמנעה כניסתם של תיירים, גם יהודים וגם אחרים, להר-הבית, פרט למתפללים מוסלמים.</p> <p>2. הסיבות לכך היו: א. האירועים שהתרחשו בסוכות בהר-הבית והחשש מאירועים נוספים עקב השלכותיו של האירוע בהר הבית; ב. בקשת אנשי הווקף לאפשר הכניסה רק למתפללים מוסלמים במשך 40 ימי האבל מאז האירוע</p> <p>3. כניסתם של יהודים, תיירים ואחרים להר הבית הותרה בגמר 40 ימי האבל המוסלמים.</p> <p>4. השינויים שחלו בהסדרי הכניסה להר הבית הם זמניים. הכניסה מותרת כיום בשעות הבוקר, מן השעה 08:00 עד השעה 11:00, והנושא מצוי בבחינה מתמדת על-ידי הגורמים המוסלמים.</p> <p>אני יכול לומר לחבר הכנסת העצני... שהוא יכול להיות סמוך ובטוח שהשליטה והקביעה לגבי שאלות הנוגעות לנהלים בהר הבית, בכל הנוגע לביטחון ולשמירת הסטטוס קוו, יישארו בידי הגורמים של ממשלת ישראל המטפלים בנושא. אנחנו לא נסכים שיהיה שינוי בסטטוס קוו בהר הבית ושיהיה שינוי בביקור של תיירים ואחרים או בסידורי ביטחון כאלה ואחרים שאנחנו נוקטים בהר הבית.</p> <p>תשובת השר לשאלה הנוספת של השר העצני: התשובה חיובית. אמרתי שהנושא נמצא עכשיו בטיפול ואנחנו נחזיר את הסטטוס קוו לקדמותו</p>		<p>וזאת תחת שלטון ישראל.</p> <p>ברצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. האם נכונה הידיעה כי ההר נסגר כני"ל? 2. אם כן – מדוע נסגר? 3. מתי אמור ההר להיפתח לביקורים? 4. מה מתכוון השר לעשות בנדון? <p>שאלה נוספת לחה"כ העצני [נשאלה בעקבות המענה על סעיפים 1-4]:</p> <p>כדי להבין עד הסוף, האם שעות הביקור היום ללא-מוסלמים הן מצומצמות יותר מאשר היו לפני האירוע שהוא בהר הבית?</p>	העצני
30 בנובמבר 1994	<p>1-2. א. חופש הפולחן הדתי וחופש הגישה לאתרים דתיים בירושלים, והר הבית בכללם, מובטח בישראל על-פי סעיף 3 לחוק יסוד: ירושלים, שזה לשונו:</p>	שר המשטרה משה שחל	<p>מן העיתונות ומקריאת ההסכם בין ישראל ובין ירדן עולה, שסעיף 9(1) מבטיח חופש פולחן דתי וחופש גישה לאתרים דתיים בהר הבית.</p>	חה"כ דוד מנע

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
	<p>"המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת ומפני כל דבר העלול לפגוע בחופש הגישה של בני הדתות אל המקומות המקודשים להם או ברגשותיהם לפי אותם המקומות".</p> <p>ב. סעיף 9(1) לחוזה השלום עם ירדן, בהמשך להצהרת וושינגטון שנחתמה בין ראש הממשלה למלך ירדן, עניינו אך ורק המקומות הקדושים למוסלמים בירושלים, והוא מצלם את המצב הקיים כיום באשר לתפקידה של ירדן. אין לכך נגיעה לזכויות היהודים בהר הבית, שלגביהן נשמר המצב הקיים מאז 1967. מטבע הדברים, ככל נושא בעל היבטים משפטיים, הוא נתון לביקורתו של בית המשפט הגבוה לצדק ככל הנחוץ.</p> <p>תשובת שר המשטרה משה שחל לשאלה הנוספת של חה"כ מנע: אין כל איסור על ישראלים לעלות להר הבית ולהיכנס אליו. ואכן מדי יום ביומו עשרות, ואולי מאות ישראלים וגם אנשים אחרים נכנסים להר הבית, כך שהשאלה של האיסור איננה קיימת כלל.</p>		<p>למרות העתירות לבג"ץ בשנים האחרונות, נשללה מהיהודים הגישה להר הבית, תחת שלטון ישראל.</p> <p>ברצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. האם תחת ניהול ירדני יכובדו רגשות היהודים ותובטח להם גישה להר הבית? 2. כיצד יובטח חופש הפולחן הלכה למעשה? <p>שאלה נוספת לחה"כ דוד מנע [נשאלה בעקבות מענה על שאלות 1-2 שלעיל]: אדוני השר, האם לוווקף בהר הבית יש סמכות כלשהי למנוע כניסה של ישראלים? אם כן- מה אתם יכולים לעשות על מנת למנוע את התופעה הזאת? הרי הר הבית הוא בריבונות ישראל. אומנם הסכמנו לתת לירדן מעמד דתי בהר הבית, אבל לא מעמד ריבוני. האם היום יש אפשרות שהווקף יאסור על ישראלי להיכנס דרך השער שלהם להר הבית?</p>	
שאלתה בעל-פה מס' 5,455 באפריל 1995	<p>... כידוע לך, הנושא של תפילה על הר הבית נמצא במחלוקת גם מצד ההלכה. על פי החוק, שר הדתות, בטרם יתקין תקנות, עליו להתייעץ עם נציגי הדתות הרלוונטיות. שרי הדתות בעבר החליטו שהם אינם מתקינים תקנות, וזאת גם עמדתי כרגע. הנושא היה בדיון בכמה הזדמנויות בבית המשפט הגבוה לצדק, והא השאיר את העניין בסמכותן של הרשויות העוסקות בסדר ציבורי. פסק הדין הראשון היה בשנת 1968-חוגים לאומיים. זו גם דעתי. עיינתי מחדש בנושא בעקבות השאלתה שלך, ודעתי היא, שבשלב זה אין מקום להתקין תקנות שיסדירו את הנושא. הוא מוסדר על פי הפסיקה של בית המשפט העליון ועל פי הדעה והפסיקה וההלכה הרווחת בקרב המנהיגים, גם ההלכתיים. על כן, התשובה שלי היא, כי על סמך השיקולים שאמרת, גם אני אינני מוצא מקום להתקין תקנות שיסדירו תפילה על הר הבית.</p>	השר לענייני דתות שטריות	<p>... עד כה לא הפעיל השר לענייני דתות את סמכותו להתקין תקנות המאפשרות חופש תפילה על הר הבית. רצוני לשאול: האם ומתי יותקנו תקנות שיאפשרו תפילת יהודים על הר הבית?</p> <p>שאלת המשך של חה"כ גוטמן לאחר מענה השר לענייני דתות על השאלה שלעיל:</p> <p>... אני מבקש רק להסב את תשומת לבך לכך, שהרב גורן, זכר צדיק לברכה, והרב מרדכי אליהו, ייבדל לחיים ארוכים, ורבים אחרים פסקו שמוותר ליהודים להתפלל על הר הבית. כדאי להזכיר עובדה הסטורית, שעל הר הבית היה קיים בית כנסת</p>	חה"כ שאול גוטמן

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
	<p>תשובת שר הדתות לשאלת ההמשך של חה"כ גוטמן:</p> <p>... אני רוצה להבהיר את עמדתי. שקלתי את העניין. אינני רואה מקום, לאור השיקולים שכבר נפסקו ונדונו גם על-ידי בית המשפט העליון, לא בפסק דין אחד, לשנות מהמדיניות שנקבעה על-ידי שרי דתות קודמים. אני חושב, ואמרתי, שיש מחלוקת, וזו עמדתי. הסדר הציבורי וההגנה על ירושלים ושמירה על חופש הגישה נשמרים, ואין צורך להתקין תקנות לעניין התפילה על הר הבית.</p>		<p>במשך 400 שנה. על-פי החוק הישראלי יש גישה חופשית ליהודים להר הבית, רק לא לתפילה. הרבנים הקיצוניים, שאני חושב שהם משתפי פעולה עם אויבי ישראל, לא מאפשרים ליהודים אפילו לעלות להר הבית; מה שהחוק כן מאפשר. אתה, שאתה רגיש לנושא היהודי, האם לא תסכים אתי שלא יעלה על הדעת...[קריאות ביניים בנושא הביטוי בו השתמש חבר הכנסת: רבנים קיצוניים משתפי עולה עם אויבי ישראל...]. האם לא תסכים אתי שלא יעלה על הדעת, שכאשר מדברים במדינת ישראל הדמוקרטית על חופש פולחן לכל הדתות, לא יותר ליהודי להתפלל על הר הבית?</p>	
שאלתה בעל פה, באוקטובר 1996	<p>תפילת היהודים על הר הבית אסורה על-פי החלטת ממשלה. ניסיתי לבדוק; לא ידעו לענות לי מתי היא נתקבלה. זה עניין גם אותי... לא פינו יהודים מרחבת הכותל ארבע פעמים אלא שלוש פעמים. הם רצו לדייק- אבל זה חמור כשלעצמו.</p> <p>לא נאסר על יהודים לעלות להר הבית. מבחינת הסתכלותי, לא בתור סגן השר המשיב, אני עצוב על כך שלא נאסר על יהודים לעלות להר הבית, מבחינה הלכתית, מבחינה יהודית. שכן כל מי שעולה להר הבית, איסורו חמור, איסור כרת. לא ידעתי איפה אנשים מוצאים את התירוץ לעלות להר הבית, כשזה אחד האיסורים החמורים ביותר בתורתנו הקדושה.</p> <p>2-3. בכל פעם שיהיו יידווי אבנים מהר הבית לכיוון מתפללי הכותל, תפנה משטרת ישראל את המתפללים עד שתסיים את הטיפול במידי האבנים.</p> <p>תשובתו של סגן השר בניזרי לשאלת ההמשך של חה"כ פורת:</p> <p>... כשאני קראתי את התשובה מתוך הכתב, לא הייתה לי ברירה אלא לקרוא את התשובה, שגם בעיני היא הייתה תמוהה, בבחינת המה ראו כן תהו... מבחינתי, נכון- התשובה אינה מספקת. לא ייתכן שבו אדם יבוא לכותל, יזרקו אבנים- יפנו אותו. זו עבירה על החוק...אני אעביר את הערותיך לנוגעים בדבר. אבל דבר אחד</p>	<p>הוגשה לשר לביטחון פנים, התשובה הוקראה במליאה על ידי סגן שר הבריאות, שלמה בניזרי- נציג הממשלה</p>	<p>במהלך אירועי הדמים האחרונים פונו יהודים מרחבת הכותל ארבע פעמים, ומאז ועד היום נאסר על יהודים לעלות להר הבית.</p> <p>רצוני לשאול:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. מתי יותר ליהודים לעלות ולהתפלל בהר הבית. 2. מתי יותקנו תקנות קבע בנדון? 3. כיצד ימנעו יידווי אבנים בעתיד מהר הבית בלא צורך בפינוי המתפללים? <p>שאלת המשך של חה"כ חנן פורת, לאחר קבלת תשובה על שאלות 1-3 לעיל:</p> <p>...אני ממש בוש בתשובות שקיבלתי, בפרט בתשובה האחרונה. לא נדון כעת בשאלה של איסור והיתר עליית יהודים להר הבית. אתה יודע שהיה מדובר באותם אזורים שאינם נמנים עם מקום המקדש ולאחר טבילה. זה ויכוח הלכתי שלא כאן מקומו. אבל התשובה שלך, שלפיה הממשלה אוסרת על יהודים לעלות להר הבית, קודם כל, היא אינה נכונה, מפני שבמשך כל השנים ועד לחודשים האחרונים עלו יהודים להר הבית. לפי</p>	<p>חה"כ חנן פורת</p>

תאריך הגשת השאילתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאילתה	מגישת השאילתה
	<p>אשתדל לעשות עוד היום: אם יש באמת החלטת ממשלה שלא הצלחתי להשיג אותה – אני רציתי להיות אחראי ולבוא עם החלטה- אשתדל להעביר לך אותה עוד היום. אם אתה אומר שיש החלטה של בג"ץ להתקין תקנות- אדרבה ואדרבה. [חה"כ חנן פורת מעיר: הטילו על שר המשטרה להתקין תקנות... לא בקדנציה הזו]. הנה, אדרבה. אתה חבר בקואליציה, אני חושב שמן הראוי שתעמוד על כך.</p>		<p>מיטב הכרתי, גם זה לא נאסר בהחלטת ממשלה, אלא בסך הכל אלה היו הוראות ביטחוניות של המשטרה. פירושו של דבר, שאם יהודי פותח ספר תהילים בקצהו של הר הבית, אפילו במקום שהוא לא מקום קדושת הר הבית, ישר מתנפלים עליו אנשי הווקף ואוסרים אותו. אבל אני רוצה לומר לך, שמאז אירועי הדמים, נאסר על יהודים לא רק להתפלל, נאסר על יהודים לעלות כתיירים, לעלות כמבקרים, לעלות לכל מקום. עושים שם את הבחינה: גוי- נותנים לו לעלות; יהודי- אין נותנים לו לעלות. הדבר הזה הוא בלתי נסבל, והוא מהווה ניצחון לאותם אירועי דמים. אני שואל, מתי הדבר הזה ישתנה. לא שמעתי תשובה על כך... בג"ץ קבע שעל השר הממונה על כך- במקרה זה השר לביטחון פנים- להתקין תקנות שיאפשרו ליהודים לעלות ולהתפלל במקום הזה. עד עכשיו, במשך שנים, עוכבה התקנת התקנות האלה. אני חושב שהגיעה העת להסדיר את הדברים האלה, אולי גם בהתייעצות עם אותם גורמים הלכתיים.</p> <p>הנקודה האחרונה, והיא הנקודה החמורה ביותר- לא יעלה על הדעת שלא נקדים רפואה למכה ולא נקבע דרכים למנוע זריקת אבנים על הכותל. להשיב מין תשובה, תסלח לי, רשלנית או שרלטנית כזאת, שכל פעם שיזרקו אבנים, יפנו יהודים מהכותל- מה פירושו של דבר? אם היו עושים דבר כזה על יישוב או על בית פרטי, היינו אומרים שיפנו משם את היהודים, או שהיינו מכינים תרופה למכה כדי למנוע את זריקת האבנים בדרך זו או אחרת? על כל פנים, הדבר הזה בלתי נסבל...</p>	
2 ביולי 1997	<p>בדקתי את הנושא עם מפקד מחוז ירושלים של משטרת ישראל, ונמסר לי כי: א. הנושא נבדק עם השוטרים שהיו מוצבים ב-6 במאי 1997 בשער הכניסה להר הבית, והללו לא זוכרים אירוע כזה. ב. ההנחיות לגבי הכנסת דברי דת להר הבית הן חד-</p>	<p>השר לביטחון פנים אביגדור קהלני</p>	<p>נדע לי שביום שלישי, כ"ט בניסן התשנ"ז, 6 במאי 1997, בכניסה להר הבית מנע שוטר מאזרח שהחזיק תנ"ך להיכנס להר. משהתברר שבספר יש גם הברית החדשה- הותרה כניסתו. רצוני לשאול: 1. האם הפרטים נכונים? 2. האם שונות ההוראות לפי דת הנכנס?</p>	<p>חה"כ חנן פורת</p>

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
	משמעויות: להר הבית מותרת הכנסת פריטי דת מוסלמיים בלבד, והשוטרים מונחים למנוע הכנסת פריטי דת יהודיים, נוצריים, או של כל דת אחרת, פרט למוסלמית.		3. מה ייעשה בנדון?	
שאלתא ישירה מס' 749 : הוגשה ב-12 בדצמבר 2007, נענתה ב-13 במרס 2008.	<p>הר הבית נפתח כל יום בשעה 07:30 עד לשעה 10:00 ובשעות הצהריים החל מהשעה 12:30 ועד לשעה 13:30. שעות הביקור קבועות בהתאם לסטטוס קוו הנהוג מזה שנים רבות וכן בהתאם לשעות תפילות המוסלמים. זמני פתיחת הר הבית נשמרים בקפדנות ואין עיכובים בפתיחת השערים.</p> <p>בניגוד לאמור בשאלתה, להר הבית עולים יהודים ותיירים <u>ללא כל אפליה</u>. כולם נבדקים באופן זהה במכונת השיקוף ובהתאם לרמת החשד הספציפית. בכל הסיורים בהר הבית נדרש ליווי. הטענה כאילו המשטרה מעכבת כל אדם שנותן "הצעות ייעול" איננה נכונה. המשטרה מתייחסת באופן ענייני לכל הצעת ייעול ובהר הבית משרתים שוטרים ותיקים, מנוסים ואדיבים. המשטרה רואה חשיבות עליונה במתן אפשרות לקיים ביקורים על הר הבית ומשקיעה משאבים רבים בנושא זה, על היבטיו השונים.</p> <p>חשיבות רבה רואה המשטרה גם בנושא איכות השירות הניתן למבקרים על הר הבית. הטענות שהועלו בשאלתה אינן נוקבות במועד אירוע קונקרטי או בשמו של שוטר מעורב ועל כן אינן מאפשרות התייחסות פרטנית.</p> <p>למרות האמור בסעיפים הקודמים, ממ"ר דוד הורה להנחות את השוטרים לפעול ביתר סבלנות בביצוע עבודתם.</p> <p>המשטרה ערוכה לעלייה של קבוצות ויחידים. אולם, ישנן מגבלות אובייקטיביות של גודל הר הבית ומספר השוטרים אל מול אלפי מבקרים במשך השבוע.</p> <p>על-פי החלטת הממשלה והסטטוס קוו הקיים משנת 1967, שער המוגרבים נמצא בשליטה של מדינת ישראל ודרכו נכנסים מבקרים להר הבית. שינוי במצב זה מצריך החלטת ממשלה. לאור הרגישות הרבה הקיימת בכל הקשור להר הבית בשל</p>	השר לביטחון הפנים אבי דיכטר	<p>שעות ביקור של יהודים בהר הבית מוגבלות וזוהות לשעות הביקור לתיירים (3 שעות בבוקר ושעה אחר הצהרים) - שעות אלה, אינן מתאימות לאזרחי המדינה אשר עובדים/לומדים/משרתים בצבא בשעות אלה.</p> <p>2. אפליה בבדיקה הביטחונית בין תיירים ומבקרים לבין יהודים המזוהים כדתיים - בעוד שהראשונים מורשים להיכנס לאחר בידוק ביטחוני הכולל בדיקת תיקים ומעבר במגלומטר בלא שנדרשים להציג תעודות זהות, להמתין ליווי משטרה ולקבל תדרוך לגבי המותר והאסור במקום, הרי שהאחרונים נדרשים לכל התנאים הנ"ל, אפילו שחלקם מבקרים בקביעות ומוכרים לשוטרים.</p> <p>3. לוחות זמנים - על אף שעות הביקור המוגבלות ממילא, ישנם עיכובים בפתיחת השערים. על השוטרים להיערך לכניסת המבקרים קודם לתחילת שעות הביקור ולא על חשבונן.</p> <p>4. השגות על הוראות המשטרה - כל מי שמציג דרישה / השגה או מציע הצעת ייעול לשוטרים - נעצר לחקירה.</p> <p>5. עליה ברצף וביקורי קבוצות - על המשטרה להיערך לאפשרות להכניס בו זמנית וברצף קבוצות ו/או יחידים.</p> <p>6. פתיחת שער השבטים - כיום, הכניסה להר הבית מותרת למבקרים יהודיים דרך שער המוגרבים בלבד דבר המונע כניסתם של מבקרים שאינם יכולים להיטהר כראוי על פי ההלכה. פתיחת שער השבטים תאפשר להם לבקר בצד הצפוני של הר הבית על פי היתר הרבנים.</p> <p>רצוני לשאול:</p>	חה"כ זבולון אורלב

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
	חשיבותו הדתית והמדינית, כל שינוי של סטטוס קוו השורר כיום (הן לעניין שעות הביקור והן לעניין הסדרי הכניסה והיציאה מהמקום) מחייב החלטת דרג מדיני.		<p>1. האם הבעיות שהוצגו ידועות למשרדך?</p> <p>2. במידה וכן - באלו צעדים נקט משרדך לפתרון הבעיות הנ"ל?</p> <p>3. במידה ולא - כיצד בדעת משרדך לפעול כדי לפתור באופן האופטימלי את הבעיות שהועלו?</p>	
שאלתה ישירה מס' 109. הוגשה ב-25 במרס 2009, נענתה ב-29 באוקטובר 2009.	<p>בשאלתא שבנדון, שאלת לגבי מניעת עלייתו של הרב יהודה גליק אל מתחם הר הבית על-ידי המשטרה שאף פעלה למעצרו, למרות שהוא מקיים סיורים במתחם מזה שנים.</p> <p>ראשית, אבקש להקדים ולהבהיר כי הר הבית הינו מקום רגיש אשר טמון בו פוטנציאל גדול לקיומם של סכסוכים בעלי אופי אלים, ועל כן נדרשת המשטרה לנקוט בזהירות רבה בכל הנוגע לשמירה על הסדר הציבורי במקום וזאת תוך קיום חופש הפולחן לכל הדתות.</p> <p>במענה לשאלתך הראשונה, הרי שאין כל שינוי במדיניות המשטרה בנושא ביקורים וסיורים של יהודים במתחם הר הבית. במענה לשאלתך השנייה, כניסתו של מר גליק להר הבית נמנעה לאחר שהפר את הנחיות המשטרה למבקרים בהר והיה מעורב במספר אירועים אשר יצרו חשש להפרת הסדר הציבורי ופגיעה בשלום הציבור.</p> <p>ביום 12.4.09 הגיש מר גליק עתירה לבג"ץ בה ביקש מבית המשפט לחייב את המשטרה לאפשר את כניסתו להר הבית.</p> <p>ביום 5.5.09, לאחר שהוגשה תגובת המשטרה לעתירה, ניתן פסק דין הדוחה את העתירה על הסף, זאת לאחר שמר גליק הודיע לבג"ץ כי הוא מוכן לקבל את הצעת המשטרה ולהתחייב להימנע מהפרת תנאי הביקור הנהוגים בהר הבית ולחדול מפרסומים</p>	השר לביטחון הפנים יצחק אהרונוביץ'	<p>הרב יהודה גליק מקיים זה שנים סיורים במתחם הר הבית. בחודשים האחרונים מונעת ממנו המשטרה לעלות אל ההר, ואף פעלה למעצרו.</p> <p>רצוני לשאול:</p> <p>1. מהי מדיניות המשטרה בנושא ביקורים וסיורים של יהודים במתחם הר הבית, והאם חל בחודשים האחרונים שינוי במדיניות זו?</p> <p>2. מדוע מונעת המשטרה מהרב גליק לעלות להר הבית?</p> <p>3. כיצד בדעתך לפעול על מנת להבטיח את זכותו של הרב גליק, כאזרח במדינת ישראל, לעלות להר הבית?</p>	חה"כ יריב לוי

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגיש/ת השאלתה
	<p>המטעים את הציבור וגורמים למתיחות רבה סביב סוגיית ביקורי היהודים בהר.</p> <p>ביום 13.5.09 חתם מר גליק על התחייבות כאמור, ובו ביום נתאפשר לו לשוב ולבקר בהר. ביום 2.6.09, במהלך ביקור שערך מר גליק בהר הבית, הפר מר גליק באופן בוטה את כללי ההתנהגות הנהוגים על ההר ואת התחייבותו הכתובה להתנהג בהתאם לכללים. לאור זאת, הוחלט לשוב ולמנוע כניסתו להר הבית. ביום 9.6.09 הגיש גליק עתירה לבג"ץ, במסגרתה עתר בין השאר כנגד מניעת כניסתו להר הבית. ביום 9.9.09 ניתן פסק דין המוחק את העתירה. במסגרת פסק הדין נקבע כי תתקיים פגישה בין נציגי המשטרה לעותר ובמהלכה יובהרו לו "ברחל בתו הקטנה" ההגבלות לעלייתו ולשהייתו בהר וכי העותר יוכל להתחייב לכבד תנאים אלו על מנת שניתן יהיה לשקול לאפשר לו לשוב ולממש זכותו לבקר בהר.</p> <p>במענה לשאלתך השלישית, הרי שבהתאם לפסק הדין האחרון שניתן, מימוש זכותו של מר גליק לשוב ולבקר בהר הבית כפופה להסכמתו להתחייב לקיים את כללי הביקור הנוהגים בהר. שני הצדדים פועלים למימוש פסק הדין ופגישה בין הצדדים התקיימה ביום 22.9.09, לאחריה העביר הרב גליק, באמצעות בא כוחו, את הערותיו בכתב לגורמי מחוז ירושלים באשר להתחייבויות שהובהרו לו, ובתאריך 15.10.09 השיבו לו גורמי מחוז ירושלים לעניין זה.</p>			
שאלתה ישירה מס' 1557. הוגשה ב-1 בינואר 2012, נענתה ב-6 בפברואר 2012.	<p>בשאלתה שבנדון ביקשת נתונים באשר למספר המבקרים היהודים ותיירי החוץ שביקרו בהר הבית בשנת 2011, שנה שידעה מעט אירועים ביטחוניים בהר הבית. מבירור הפרטים עולה כי אין פילוח "דתי" או "לאומי" של העולים להר הבית דרך שער המוגרבים. ההבחנה היא בין ישראלים (נושאי תעודת זהות כחולה) ובין תיירים (בעלי דרכון). לאור האמור, הנתון של מספר היהודים שנכנסו להר הבית בשנת 2011 אינו קיים. יחיד עם זאת ניתן לציין כי במהלך שנת 2011 עלו להר הבית כ-9,000 ישראלים וכ-370,000 תיירים.</p>	השר לביטחון הפנים יצחק אהרונוביץ'	<p>שנת 2011 ידעה מעט אירועים ביטחוניים בהר הבית. רצוני לשאול:</p> <p>1. מה מספר המבקרים היהודים בהר בשנה החולפת?</p> <p>2. מה מספר תיירי החוץ שביקרו בהר באותה תקופה?</p>	חה"כ אורי אריאל

תאריך הגשת השאלתה	התשובה	השר/ה המשיב/ה	השאלתה	מגישת השאלתה
<p>שאלתה ישירה מס' הוגשה 499. ב28 בנובמבר 2013, נענתה ב-18 בפברואר 2014.</p>	<p>...הסדרי הפולחן בהר הבית מקורם במדיניות ממשלתית מאז יוני 1967, ולא בהנחיות יועץ משפטי לממשלה. מדיניות זו, לא השתנתה על-ידי ממשלות ישראל לדורותיהן, ועתירות שהוגשו כנגד מדיניות זו, נדחו. בניגוד לנטען בפנייה, כי המדיניות הרווחת עומדת בסתירה לחוקי היסוד, ובכלל זה חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, אבקש להפנותך אל פסיקת בית המשפט העליון בעתירה שהוגשה בעניין זכות הגישה של יהודים להר הבית וזכות התפילה בו: "לא מצאנו בדברי חוק יסוד: ירושלים בירת ישראל, כל אות או רמז לכך, שהמחוקק התכוון לתת יד למימוש זכות התפילה של יהודים על הר הבית, באמצעות הוראת החוק הזה" (בג"ץ 537/81 חיים שטנגר נ' ממשלת ישראל, פ"ד לה(4) 673,680). כך נקבע לגבי חוקי יסוד אחרים, דוגמת חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו: "נקודת המוצא העקרונית של בית המשפט היתה והינה כי לכל יהודי הזכות לעלות להר הבית, להתפלל עליו, ולהתייחד עם בוראו. זהו חלק מחופש הפולחן הדתי; זהו חלק מחופש הביטוי... עם זאת, הזכות הזו, כזכויות יסוד אחרות, אינה זכות מוחלטת. יחסיות הזכות מתבטאת, בין השאר, בכך שניתן להגביל את מימושה מתוך התחשבות באינטרס הציבורי... מקום בו הסתברות החשש מפני פגיעה בשלום הציבורי ואף בחיי אדם היא קרובה לוודאי- יש בכך כדי להצדיק את הגבלת חופש הפולחן הדתי ואף את הגבלת חרות הביטוי" (בג"ץ 3641/03 תנועת נאמני הר הבית נ' צחי הנגבי, 28.4.03)</p>	<p>שרת המשפטים ציפי לבני</p>	<p>בראיון שהתקיים היום עם השר לביטחון פנים טען השר כי אתמול כ"ד כסלו תשע"ד (27/11/13) התקיימה ישיבה בראשות רה"מ יחד עם היועץ המשפטי לממשלה בנושא הר הבית. לפי דברי השר היועץ המשפטי לממשלה הנחה לשמור את הסטטוס קוו בהר הבית ובכלל זה את איסור התפילה ליהודים. היות והנחיה זו היא בניגוד לחוקי היסוד של מדינת ישראל ובכללם חוק יסוד ירושלים, חוק זכויות חופש התנועה והפולחן ובניגוד להחלטות מפורשות של הבג"ץ בדבר הזכות של יהודים להתפלל בהר הבית. והיות ולפי דברי השר מדובר בהנחיה גורפת של היועץ המשפטי, ולא בהערכת מצב נקודתית של סכנה לביטחון למדינת ישראל במקרה מסוים. רצוני לשאול: 1. אבקש לקבל פירוט מלא של הנחיות היועץ המשפטי לממשלה בנושא הר הבית. 2. מה הבסיס החוקי להנחיות האלו.</p>	<p>חה"כ משה פייגלין</p>